

BILTEN **STANAR**

ISSN 2406-1530

BILTEN INICIJATIVE ZA LOKALNU SAMOPRAVU | BROJ 8 | PROLEĆE-LETO 2020. | **BESPLATAN PRIMERAK**

**OVO
NIJE
VANREDNI
BROJ**

УВОДНА РЕЧ

Билтен који је пред Вама, тј. његов осми број уједно је и последњи у овом „великом“ формату. Одлучили смо да ћемо са СТАНАРОМ убудуће чешће да се појављујемо, али да ће та повећана учесталост подразумевати и промјену формата. Настојат ћемо да од билтена направимо једну друкчију аналитичко-извјештавачку форму која ће бити прилагођенија ситуацији коју затичемо на терену и стварима које се мијењају већом брзином од ритма који смо до сада покривали, а то се временом свело на један број годишње. За сада, још увијек се држимо на 32 стране и пишемо како смо писали и до сада. Они који нас прате од раније неће бити изненађени. А онима који се са нашим прилозима сусрећу први пут – вјерујемо да ћемо приближити неке од тема на начин на који се о њима не пише у *Главношоковским* освртима.

Као и све друго, тако и билтен није могао да не претрпи цезуру, становити *рез* који је направила нетом преброђена пандемијска ситуација, тако да ће се то осјетити и на текстовима који су пред Вама: неки од њих су темељито ревидирани јер су их аутори почели писати прије карантина, неки су писани изнова, а многи од њих и одбачени да би се „направило мјеста“ за тему која нас је све скупа прегазила и чији ће се трагови и даље видјети на нама до те мјере да ћемо се са правом питати да ли је уопће нешто и остало исто. Поготово што на овим просторима врло добро знамо шта значи она фамозна *разлика у дејшаљима*, када нам се чини да је све остало нетакнуто, а испод нас је заправо измакнуто тло. Судећи по тенденцијама које овдје увијек могу да изненаде својим негативним уприличјењима, ни из ове ситуације не можемо очекивати неки помак ка било чему позитивном. Тако фраза „више ништа неће бити исто“ поприма помало застрашујући призвук, бар ако је судити по симптомима које смо могли ишчитавати у оном *видљивом* током пандемије и карантина. Слика из медија, као слика наше будућности не охрабрује на оптимизам. Ако су теме којима смо узели да се бавимо до сада биле слабо видљиве и тешко смо се са њима пробијали у „јавност“, сада можемо очекивати да ће оне изазвати подсмјех на лицима лицемјерних и бахатих доносиоца одлука (од оних локалних са којима имамо највише додира, па до оних „недодирљивих“ – симболичких *алфи* са врха политичке прехрамбене пирамиде). Ако је локална самоуправа била тек спорадична тема чак и за оне за које смо мислили да би морали да за њу имају више слуха од оних који су на власти (да, мислимо на опозицију), онда ће и они полако почети да одмахују руком на то као на споредну тему, јер су, како види-

мо, свим силама забављени *намицањем* потписа и борбом за цензус (опозиција која је против бојкота) или се баве нечим од суштинског значаја (за опозицију која је за бојкот то је *ојстџанак* на политичкој сцени у условима ванпарламентаризма који би за њих могли да потрају и наредне четири године).

Нисмо, дакле, могли а да се не осврнемо на тему коју смо трамо кључним окружењем поља политике код нас. Доминантна подјела у којој су учествовали сви актери (и власт и оба крила опозиције) а то је: бојкот, за или против? битно се тиче и начина на који и сами мислимо политику, ма колико нас се њени доминантни (партијско-парламентарни) облици и испољавања не тичали. Питање бојкота мислимо *с ону сирану* доминантног дискурса, а кроз текстове о овом питању постат ће јасније о чему се ту ради и о каквом мишљењу је ријеч. Шта остаје од бојкота ако је политика организације у којој сте потпуно оперисана од изборности и саборности, а на сам се бојкот не гледа као на средство међустраничног надгорњавања, већ као елемент једне могуће политике која би тек могла да дође.

Скоро пола овог броја односи се на теме којима смо се, скупа са појединцима из многих градских (формалних и неформалних) иницијатива, бавили током прошле године, па и нешто дуже. Теме планског и организираног уништења градских површина – првенствено деструкцијом зелених површина и јавних простора – у вријеме епидемије само су постале видљивије, с обзиром да су и праксе доносиоца одлука постале огољеније и бруталније. Раније се „градило“ изигравањем процедура и фалсификовањем закона, а сада се, као и по другим питањима, одлучује уредбама, руши и копа у мраку, а често се више ни не замара неугодним формалностима у виду поштовања планова и документације. Све карте су на столу и на изборе који предстоје за неколико дана гледа се као на још један референдум последице кога ће побједници имати бланко дозволу да раде буквално све што им се прохтије. Тко има ријеку остат ће без воде, тко има шуму остат ће без дрвета, а ако мислимо да имамо своје градове – показат ће нам се колико смо у криву. И зато и даље не одустајемо и подтекст сваког текста који овдје можете да читате је да рачунамо на *људе* и њихове *одлуке*, а чак и ако људи и одлука нема и ако изгледа као да је борба престала – ми не можемо друкчије него наставити гдје смо стали и то са оним што нам је остало. А увијек остаје воља нас неколико да о свим овим темама говоримо, као и отворена врата за све вас који бисте да пустите *глас* из себе. Изволите.

ГКП, уредништво билтена

IMPRESUM

Naslov: **BILTEN STANAR**
Broj 8, godina izdanja: 2020.

IZDAVAČ:

Grupa za konceptualnu politiku
Pariske komune 42, Novi Sad
tel: +381 (0)21 6333 013
mail: konceptualnapolitika@gmail.com
web: www.gkp.org.rs
www.inicijativa-samouprava.rs

UREDNICI BILTENA:

Savo Romčević i Novi Nebojša Milenković

U OVOM BROJU BILTENA STANAR ARŠU:

Predrag Antonić, Dragana Arsić,
Branka Čurčić, Zoran Gajić,
Aleksandar Lazarević, Novi Nebojša Milenković,
Dimitrije Nikolić, Dragoljub Perković,

Marija Prijčić-Sladić, Savo Romčević,
Slobodan Stošić, Dalibor Stupar

GRAFIČKO OBLIKOVANJE:

Grafička radionica „Sputnjik“

FOTOGRAFIJE NA NASLOVNOJ I POSLEDNJOJ STRANI:

Slobodan Stošić

ŠTAMPA:

Forum/Magyar Szo, Novi Sad

TIRAŽ:

25.000
CIP – Katalogizacija
Biblioteka Matice Srpske, Novi Sad
ISSN 2406-1530
COBISS.SR-ID 291479559

Bilten STANAR se publikuje u okviru projekta **Lokalne politike i urbana samouprava i Inicijative za lokalnu samoupravu** koji su posvećeni motivisanju građana za uključivanje u procese upravljanja, odlučivanja i udruživanja u lokalnim i mesnim zajednicama.

Projekat Bilten STANAR realizuje **Grupa za konceptualnu politiku** iz Novog Sada, uz podršku **Fondacije za otvoreno društvo, Srbija** i u saradnji sa **Fondacijom Hajnrih Bel – predstavništvo Beograd**.

FONDACIJA ZA OTVORENO DRUŠTVO, SRBIJA
OPEN SOCIETY FOUNDATION, SERBIA

HEINRICH BÖLL STIFTUNG
SRBIJA, CRNA GORA, KOSOVO

КРОВОВИ У ПЛАМЕНУ

Једна од најупечатљивијих слика ванредног стања остаће нам дуго у сећању, не само због своје визуелне снаге већ и зато што приказује догађај без преседана када је у питању повреда наших права и злоупотреба институција. Кровови наших зграда у пламену представљају и снажну слику поделе. Власт у Србији већ дели људе, а паљење бакљи на крововима наших зграда значи да је некога почела да окупља и одваја. Кога и ко је то палио бакље на крововима наших зграда?

„Морали смо да одговоримо, нас 700.000”, реченица је коју је у Скупштини Србије изговорила Марија Обрадовић, посланица Српске напредне странке (СНС) и потпредседница главног одбора ове партије. Морали су да одговоре на протест грађана који су из својих станова лупали у шерпе. Ако је до тада било недоумица о томе ко се то пење на кровове наших зграда да би палио бакље, а да у њима не станује, тада је постало јасно. Власт је признала да стоји иза овог чина, иако је у први мах покушала да одговорност за организовање акције контра-протеста пребаца на једно удружење грађана за младе. Активисте СНС-а је на „прави грађански протест“ позвао други посланик ове партије који је протествовао на крову своје зграде, али како се ствар развијала, контра-протесте су организовали на крововима наших зграда.

На крововима наших зграда су протествовали чланови владајуће партије и невладиних организација (НВО), уверени смо и навијачи јер је иконографија ових протеста подсећала на атмосфере са фудбалских стадиона, а највероватније и волонтери који су имали дозволе за кретање током полицијског часа за сасвим друге активности хуманитарног типа које је требало да буду намењене свим грађанима. Без обзира на бројност чланова владајуће партије који су по речима њених функционера морали да одговоре на протест грађана, најчешће се ради о особама који у себи садрже све или бар неку од комбинација набројаних функција. Члан партије, НВО-а, волонтерске службе и навијачке групе. Међутим, као да то није довољно, у комбинаторику улазе и друге функције. У питању су функције у месним заједницама и у управама, и то у Управама за опште послове која је задужена да прати и помаже рад месних заједница. Ако је до сада постојала сумња да су месне заједнице и органи извршне власти узурпирани од стране владајуће

Извор: Shutterstock

партије, и ако се могло сматрати да је спекулација да су званичне волонтерске службе у месним заједницама насељене искључиво партијским чланством владајуће партије, сада је и то на бруталан начин постало јасно.

У том смислу је фрапантан пример управника стамбене заједнице у Новом Саду који је примио молбу из своје месне заједнице да уступи кров зграде којом управља ради организовања акције која је намењена свим грађанима. Али је убрзо постало јасно да је управник преварен јер је на крову зграде организован протест власти против грађана. Власт у Новом Саду је извела ову подметачину са јасном интенцијом, јер је уложила труд да одобровољи управника на сарадњу врло спецификованим и персонализованим захтевом. Наиме, власт је искористила чињеницу да је управник циљане стамбене заједнице музичар, те му је у допису речено да ће акција за све грађане подразумевати пуштање класичне музике. Да је перверзија политичка категорија, доказ је управо ова ситуација. Власт отворено лаже и обмањује грађане, и то управника стамбене заједнице који је на позив одговорио мање због персонализованог захтева, а више због тога што је позив дошао из његове месне заједнице, која је прва локална институција са којом треба да сарађује. Уосталом, новосадски кризни штаб је у току ванредног стања ову сарадњу налагао званичним наредбама, али у овом случају видимо на који начин су оне операционализоване – преварама.

На овакво насиље власти, станари су одговарали пријавама полицији која је, ако је и излазила на терен, само констатовала да непозвани гости који су узурпирали кровове зграда имају уредне дозволе за кретање током полицијског часа. Ако су полицију звали управници стамбених заједница, она је случај прослеђивала комуналној која је по закону задужена за контролу рада стамбених заједница. Нисмо чули ни за један случај реакције комуналне полиције у корист станара и стамбених заједница, вероватно зато што је охрабрена игноранцијом себи надређене, ако не формално онда фигуративно, праве полицијске службе. У томе ни мало није зачуђујућа изјава директора полиције Владимира Ребића који је изједначио оне који протестују ударањем у шерпе са онима који пале бакље, јер по њему сви они изражавају свој став. Међутим, и једни и други су и потенцијални нарушиоци јавног реда и мира током ванредног стања, а за полицију је проблем што то не чине у јавном простору те она нема овлашћења да реагује. Овим је упућена двострука порука: да свако има право да протестује из свог приватног стана и да свако подједнако има право да пали бакље на крововима зграда у којима не станује. Стан представља приватно власништво, а кров зграде? Он нити је приватно власништво нити јавни простор, и за власт то представља „сиву зону“ којом може да манипулише, без обзира што је управо она донела законе који власништво звано кров зграде јасно дефинишу. Кровови стамбених

► зграда представљају заједничку недељиву својину станара зграде и чланова стамбене заједнице, те су они једини који могу да одлуче шта ће се на њима дешавати. И они су то и учинили у неколико прилика и сами се организовали да спрече протесте власти тако што су своје станарско право узели у своје руке.

Ови догађаји су такође показали борбу око тога ко је прави носилац „правих грађанских протеста“. Ма колико они били блед отисак протеста из деведесетих, ови протести су ипак на страни грађана а не на страни власти. Попут искривљеног одраза у огледалу, држава и власт реагују на протесте грађана тако што организује сопствене, којима се одвајају од људи и групишу у партијску формацију. Како каже, она то ради јер одбија да остане „у мишијој рупи“, иако је на власти којом управља читавом земљом. Да је власт и владајућа партија дотерала своје исказе до краја, закључи-

чили бисмо да је Србија држава која укупно има 700.000 становника, а не 7 милиона. Овај начин супротстављања партије и власти грађанима је утолико трагичнији јер се дешава у време пандемије када би држава требало да брине о свим својим становницима. Уместо да се бори против вируса, против „невидљивог непријатеља“ како и сама говори, она се бори против грађана које види као непријатеља, на крају крајева, као вирус на који треба реаговати и сузбити га. Када би грађани артикулисали своју позицију и узели огледало у своје руке, тј. када би рекли да они јесу „вирус“ за ову власт, довели би је у позицију да призна да је вирус заправо она.

Али, без намере да бројевима одмеравамо снаге и ангажованост и једних и других, што власт упорно ради, јасно је да се људи, становници Србије, не могу свести на чланове владајуће партије, чак и када би сваки њен члан обављао

десетак различитих функција. Оно што ова власт годинама покушава да уради је да влада премрежавањем свих позиција и институција, искључује све остале из њих и да све што чини ставља у службу интереса партије и њене клановске организације. Грчевито држање за власт јој налаже да врши поделу међу људима. Линија раздвајања је постала јасна – уколико нисте члан владајуће партије, немате могућност да се позивате на било коју институцију, нити да тражите своје учешће у њој и донесите одлуке, апсурдно, чак и у оној која је ваша попут стамбене заједнице. Уколико би било потребно оценити независност рада институција у Србији, рекли бисмо да је она на завидном нивоу – институције раде потпуно независно, али независно од нас.

Бранка Ђурчић

СЕДАМ МУ СТОТИНА ХИЉАДА, ПА КО СУ ТИ ЉУДИ?

Ако је 700.000 људи морало „изаћи из мишије рупе“ како би одговорило на незадовољство грађана који лупају у шерпе, о којим људима је реч? Марија Обрадовић је овим речима покушала да објасни разлоге због којих се морало попети на кровове зграда и запалити навијачке бакље. Владимир Ђукановић је на сличан начин објаснио своју потребу да направи буку која би надгласала незадовољне и у незадовољству неодговорне грађане који су се одмах по аплаузу подршке медицинарима усудили да изразе своје мишљење и о ванредној ситуацији која је проглашена стањем.

Бакљама су скоро запалили кровове зграда, а то што није било и пожара не умањује величанственост овог догађаја. Свако вече у пола девет, банде хулигана, ботови, чланови СНС, па и њени функционери, показали су грађанима да ово друштво није само подељено, већ и организовано поделом. Постоје они и постојимо ми. Навијачка логика је церемонијални израз рата који нас организује у државу, а ова је више налик логору у којем смо сви у немилости. Аутореференцијалност ове групе, организоване групе, већ годинама нас збуњује јер се трудимо да је разумемо. Међутим, ови људи не комуницирају са нама. Они између себе деле инфор-

мације, договарају се и једни другима управљају. Ми смо оно што је преостало од времена на чијем се брисању систематски ради, свесно и несвесно.

Иако је реч о само десетом делу укупног становништва, српским друштвом доминира власт угрожене већине. Седамсто хиљада чланова једне партије говори о већини у односу на друге политичке организације, као што српски етницитет говори о већини у односу на све друге идентитете, али који ову већину, једнако као и политички неистомишљеници, угрожавају и прете јој. Њу угрожавају мањине и, изгледа, само један лопов. Драган Ђилас се удружио са Коронам и шири обољење којем се власт морала супротставити и по цену изазивања опште опасности. Међутим, политичка криза, криза институција, криза државе – ништа од тога није изазвано Ковидом-19. Све то пратимо већ неколико деценија, али од када је партија на власти таква да у себе укључује све запослене у јавном сектору и предузећима која су под контролом власти, ситуација је постала неподношљива. Власт је постала читаво друштво.

Да се разумемо, власт је она која дели људе и подмеће пожар. Свака, па онда и напредњачка. Српска напредна странка још од радикалског облика постојања стиче искуство у организовању и манипулацији навијачима, у којој нису изманипулисани само они, већ и грађани. А хулигани нису искључиво малолетници. У оволико важном тренутку и старијим лицима се морао по-

верити борбени задатак, који уопште не мора да се заврши буком и бакљама.

Ако је у јавном сектору – од управе до предузећа у јавној својини – запослено отприлике толико људи, не чине ли они ових седам стотина хиљада? Да ли је онда логично закључити да су сви који раде у држави или су у тесној вези са државом, чланови Српске напредне странке? И ако смо сви ми, на чије се незадовољство и лупање о шерпе морало одговорити буком и бакљама незахвалници, који не цене рад лекара и бригу државе да сачува живот нације и популације, да ли је ових седам-Тистотина-хиљада читава нација, па и народ који је напала Корона од које се он сада брани? И то смо могли чути: свако ко другачије мисли удружио се са невидљивим непријатељем против народа и то више не као изрод, већ као слепа неман која сада као пошаст прети да уништи српски род.

Ту смо. Српски народ је постао држава, а припадају му сви који у држави или уз помоћ државе могу радити и за живот зарадити. Друштво је нестало и постоји само власт и народ који је у њој. Суверентитет народа је доживео свој врхунац и крај: народу припада само онај ко има власт. Држава је постала Србија и ко је уз власт – Србин је. Сви други слободно могу на пут, заједно са свима што пролазе овим простором и чију навалу на хришћанску Европу ће овдашњи вазал, по узору на мађарског, већ некако дозирати.

Конституција идентитета, правна и уставна, започела је успостављањем власти на распаду – крвавом распаду социјалистичке Југославије. Од тада не може постојати народ на простору бивше Југославије који нема своју државу, односно који нема власт. Идентитет је успостављен политички, државно-политички, а свако ко се другачије гради је улез. Мањина или у пролазу. Идентитети од тада нису ствар политике људи, већ државне власти. Идентитет без приступа државној власти више не постоји, а „нови рат“, којим се он идентификује, започиње баш од нас и на нашем простору. Мери Калдор је на овом терену поставила тезу по којој се идентитет дефинише кључним атрибутом: могућношћу да се убије или буде убијен. Од Босне деведесетих, нама је на сопственој кожи јасно да сувереност значи моћ да се убије и буде остављено да живи. Политичко насиље од тада успоставља власт над

цивилним становништвом и спроводи га униформисана наоружана банда. Униформност постаје обележје идентитета, и у њему нема смисла трагати за есенцијом, а поготово не за крвљу која тече нечијим венама. Ако је и реч о крви, она тече потоцима и улицама.

У питању је дакле град. Клаус Тевелајт нам то и каже, а и ми смо слично умели рећи када смо елитистички културализовали разлике које нас деле и супротстављају. Али сада знамо да је реч о сукобљавању, оружаном и крвавом сукобљавању. Више не мислимо да је реч о културно заосталима, примитивцима и брђанима који мрзе град јер завиде његовим становницима; није у питању ни класни сукоб, као што бисмо волели, у нади да је могуће класно освешћење и преусмерење насиља у револуционарни преображај глобалног друштва, односно, начина производње. У питању је организована акција људи

који наоружавају и плаћају људе да убијају, уцењују и застрашују оне који би у миру да проживе живот који није нужно голи ако је и неузвишен. И голи живот је у време пандемије био тема. Али опет изобличена и политички перверзна. Власт је у име голог опстанка увела ванредно стање и суспендовала сваки говор који није њен. Као што рекосмо, тај говор није пука кампања. Насиље које се њиме спроводи и власт која се њиме успоставља делило је смицао сваке речи и слике коју су људи могли да чују и виде. Свака друга и другачија је била преступ. Прекршај је у ванредном стању заменила кривица и то је дало морални и релгијски легитимитет власти која говори свим језицима и процесима означавања и бележења. А такозвана функционерска кампања само један од њих.

Зоран Гајић

Извор: YouTube

BOJKOT

Ron Haviv: „Krv i med”

Naš bojkot nije imao za cilj da bude sredstvo, niti je bojkot, kao politička ideja, trebalo da dovede do poštenih izbora ili boljih izbornih uslova. Bojkot kao ideja je bio misao i jasno izražen stav da izbori u slučaju vlasti kakvu nad nama sprovedi vladajuća koalicija, Srpska napredna stranka i Aleksandar Vučić, više nemaju nikakav značaj. Iako parlamentarna politika nije jedina politika, a vidimo da postoji vreme kada ni ona nije moguća, smisao parlamentarne i izborne politike nije bio značenje ove reči. Ona je od početka predstavljala apel, poziv upućen svima jer se i tiče svih.

Bojkot je značio momentalni odlazak sa vlasti, a ne njenu smenu. Za nas je bojkot predstavljao reč kojom smo prevodili parolu „Makron odlazi!“, koja se mogla čuti u Francuskoj tokom meseci protesta koji su se istovremeno odvijali i kod nas. *Vučiću odlazi!* – to je pravo značenje reči *bojkot*. Ona je zbog toga s one strane sredstva i cilja, s one strane nasilnog ili nenasilnog otpora. Bojkot čak nije bio ni otpor, već glas ljudi i zahtev koji nije upućen vlasti. Bojkot je bio poziv upućen nama i naređenje da vlastodržac odstupi

smesta. Smesta kao *momentalno*, na kom god se mestu nalazio u svom kretanju s grane na granu vlasti.

Naš problem nije bio ni to što je Vučić diktator. Ukidanje podele vlasti nije bilo naša stvar. Naš problem je od početka bio podela ljudi jedne zemlje na one koji pripadaju vlasti i dobrovoljno joj se pokoravaju i na one koje vlast ne zanima niti im je potrebna da bi živeli život dostojan čoveka.

I u Francuskoj je ljudima u žutim prslucima, dakle *Žutim prslucima*, podmetano pitanje: „kako ste to zamislili i šta posle?” To pitanje se potura svakome ko je za bojkot i ono je neumesnije od optužbe za izdaju svakoga ko je za izlazak na izbore po svaku cenu. „Po svaku cenu” zaista zvuči uvredljivo, ali to je zato što i jeste uvreda. Oni koji su se odlučili za izbore ne misle da tvrde nekakav pazar, ali smatraju da plaćaju visoku cenu koju bi birači trebalo da shvate kao političku odgovornost. Ali bojkot nikada nije bio očekivanje odgovornosti – on je zahtevao silazak sa vlasti i, možda, *pozivanje na odgovornost*. No i to je zavisilo od toga kako će Vučić postupiti kada nas čuje. Ukoliko

ne poslušati, smatraćemo ga krivim. Moral je i u Srbiji ustao protiv politike vlasti i države, jer je on jedino što je ostalo ljudima bez političke organizacije i zajednice.

Bojkot je od početka bio protest. Ideja i protest. Ali i protestna politička organizacija. Jedina koja je bila moguća i koja je protiv vlasti kojoj se ne priznaje ni to što je izabrana. U pitanju je vlast koja nema legitimitet jer ga je izgubila svojim vršenjem i sprovođenjem samovolje koja je kršila sve norme i zakone koje smo mislili da poštujemo i za koje smo smatrali da važe u društvu i političkom sistemu na koji smo politički i demokratski pristali.

Bojkot, dakle, znači da mi protestujemo i da, zahtevom za smenom i napuštanjem vlasti, delegitimišemo vlast protestom, a ne izborima. Izbori nas više ne zanimaju jer je vlast upravo izbore učinila besmislenim. Izbori su bili kap koja je prelila čašu, jer izborni uslovi nisu samo loši, niti je reč o nečemu što jednostavno „nije fer”. Izbori su ukinuti kapilarnim nasiljem koje stoji iza glasova ljudi koji su „bugarskim vozom” deportovani u logor. Logor, koji još uvek zovemo domovinom i zemljom.

Protestom se izjašnjavamo – i to smo činili mesecima – o tome da je vlast nemoralna, nepoštena, nasilna i da se udružila u zločinački poduhvat protiv ljudi koji kao da su joj dati na upravu. Vlast u Srbiji je usmerena protiv ljudi i sistematski suzbija njihovu političku volju. Ova vlast zbog toga nije naša, iako je u njoj organizovana grupa koja broji čak sedamsto hiljada članova. Svi ti ljudi su takođe taoci, ali i svesni učesnici u režimu koji nije politički, već nasilnički i zbog toga kriminalan. U našoj zemlji dogodio se antropološki obrt u odnosu na ono što iz literature znamo kao „rat društva protiv države”. U Srbiji se vodi rat države protiv društva. Svako ko ne pripada organizaciji koja vlada ne samo da ne pripada državi, već ni narodu nad kojim se ona uspostavlja. Ideja države je u krizi i zato je malo reći da je ona zarobljena ili oteta. Ona je propala i to je ono što uznemirava ljude koji politiku misle isključivo kroz državu i uz njenu pomoć. Ti ljudi se zovu političari i njihove organizacije su partije.

Međutim, Srpska napredna stranka nije partija. Njena organizacija je organizacija vlasti i reč je o nečemu što je više nalik namesničkoj upravi nad teritorijom čije stanovništvo ne raspolaže suverenitetom niti političkom voljom u klasičnom i, zbog toga, zastarelom smislu. Njena politika nije politika ljudi koji žive u Srbiji i u njoj nameravaju živeti slobodno, odnosno, bez rata kao načina uspostavljanja legitimiteta. Srpska napredna stranka je bila i

ostala stranka rata, a to mnogi od nas ne zaboravljaju.

Oni koji bi na izbore i u ovakvim uslovima su ljudi kojima se ne žuri. To su ljudi koji nisu shvatili značenje reči *bojkot*, koje važi za sve one koji su se uverili u poraz demokratije u Srbiji. Njega snažno doživljavaju ljudi koji su poraženi povratkom snaga koje su vodile ratove u kojima je uništen život i jedno društvo, daleko veće, složenije i naprednije od svih koja će nastati nakon raspada Jugoslavije. Ali svest o porazu nije samo nostalgijna, već i politička. Neprijatelj je još uvek tu i po svom liku gradi državu koja je logor kojim upravlja civilnim stanovništvom i čije društvo drži kao taoca. Ljudi su zarobljeni u Srbiji, a ne država.

Ali niko nije prihvatio Bojkot kao misao. Politika se u Srbiji predstavlja kao praksa koja barata nekim sredstvima, pa se onda i na nju gleda instrumentalno. Za Bojkot se više ne zna da li je uspeo ako na izbore ne izađu građani ili ako ih bojkotuju posebni politički subjekti – stranke ili pojedinci. Iako je bojkot u osnovi imao Sporazum sa narodom, organizacija protesta bila je takva da je u jednom trenutku bilo moguće zamisliti bojkot i kao izlazak na izbore koji se bojkotuju. Sve je to učinilo bojkot nemislivim, te je ime, koje je u početku bilo *neimenljivo*, postalo više značajno do apsolutnog besmisla. Realno nezadovoljstva postalo je jedina željena „stvar” i mi smo zbog toga obamrli. Strah je postao rezignacija, a depresija način uži-

vanja u preostalim zadovoljstvima za koja će se postarati trgovci lekovima i narkoticima.

Bojkotovati i pozvati na bojkot je zbog toga samo naša stvar. Stvar svakog od nas pojedinačno, kao što je odbrana od korona-virusa bila isključivo u našim rukama i zavisila samo od naše volje da se izolujemo i fizički od bližnjih distanciramo. Mere vlade su se pokazale slabim, a potom i lažnim. Vlast ne interesuje čovek, već samo statistički podatak neophodan rejtingu koji je u osnovi kampanjskog i manipulativnog upravljanja ljudima. Ali kada se suočila sa finansijskim potrebama i zahtevima istaknutih pojedinaca među nama, pokazala je da joj ni statistika nije neophodna jer je naumila da nas kupi. „Sto evra svakome” je kampanja cinizma koji nas opseđa i drži u ropstvu.

Zbog toga se čitav sistem ponašanja koje je premrežilo društvo mora bojkotovati. Nasilje i ucene su ono što je ovu vlast učinilo nelegitimnom, a izbori joj služe samo da obmane međunarodnu javnost. Ne i nas. Sa nama je vlast načisto, pa zbog toga i kažemo da je cinična. Možemo joj se pridružiti i stati u red za parče vlasti koja će nam biti udeljena i kojom ćemo i sami nasilje sprovesti nad drugima, ali možemo i odbiti ponudu koju ona pred nas stavlja. O tome ćemo odlučiti sami, pošto se ni misliti ne može za drugoga.

Zoran Gajić

IZBOR

Nijedan igrač ne smije biti veći od same igre – Rollerball, a onda i Bodrijar (O zavodjenju)

Vanrednost (skoro) svih dosadašnjih izbora uvijek je bila označena njihovom „referendumskošću”, pa se, kao što je to i red kod referenduma, na njemu izbor uvijek pretvara u nekakvu „da – ne pitalicu” – da li ste ZA ili PROTIV nečega, šta god da je to nešto već bilo (opstanak Jugoslavije ili ne, Kosovo-u-Srbiji ili ne, Milošević ili ne, Šešelji ili ne, opet Milošević, pa onda i Nikolić, Vučić i tako redom...). Bilo je situacija u kojima je ovaj pristup i imao smisla (kao u slučaju Miloševića), ali je pravo pitanje da li u ovakva „vanredizacija” političkih procedura vodi ka izgradnji sistema (političkih) institucija ili se radi tek o pukim blanko potvrđama stalnih

produžavanja stanja koje retroaktivno (ali i suštinski) prepoznajemo kao vanredno već dugi niz godina – ako ne i decenija. Sve češće čujemo i to da iz vanrednog stanja nismo izišli još od prvih parlamentarnih izbora u Srbiji održanih u zimu 1990, i da ta duga politička zima traje i dan-danas. Za potrebe ovog teksta neću se baviti sadržinskom analizom svake od ovih izbornih situacija ponaosob, ali na stalno prisutni sentiment njihove izvan-rednosti često ću se pozivati ne bih li poentirao.

Od decembra 1990-e imali smo do sada na desetina izbora (od lokalnih, preko republičkih do saveznih, a onda i predsjedničkih) i referenduma – u prosjeku uredno na svake dvije godine, a ako njima dodamo i nekoliko neuspjelih, onda gotovo i svake godine. Situacija se koliko-toliko „unormalila” tek od 2008. Naovamo i to isključivo u smislu njihove učestalosti, iako je i tu referendumska tipa ili-oni-ili-mi

ostalajala konstanta, a kako vidimo opstaje još uvijek. Ono što me sada zanima jeste kako se to referendumsko pitanje postavlja pred ove najnovije izbore, zakazane za 21. jun ove godine?

Da se vidjeti kako je stvar donekle iskušena pomjeranjem referendumskog pitanja ka samim izborima. Dakle, danas se dilema „da-ne” ne odnosi više na neki konkretan (izborni) politički sadržaj, stranku ili program, već se pitanje pomjera ka samoj izbornoj proceduri: bojkotovati ju ili ne? To jest – izići na izbore ili ne. Ovo se razvilo i u jednu duhovitu ideju: da se na izbore iziđe na zajedničkoj listi koja bi se čak i zvala „Lista za bojkot”. Nominalno, iza ove ideje stoji „stari politički lisac”, kako ga neki analitikusi zovu, a prije njega su nešto slično *udefaktili* i u pokretu „1 od 5 miliona” napuštanjem ideje bojkota iz koje su prethodnih godina crpli mobilizacijski legitimitet. S obzirom na naš stav

► o izbornoj politici kao politici, ova posljednja ideja – iako vic – možda i nije toliko loša, jer makar u pravu formu postavlja dilemu jedog ionako smiješnog poretka i jedne zaista smjehotresne vlasti: izići na izbore, preći cenzus i onda ne ući u skupštinu? Ako je to ideja, uopće. Mada znamo kako brzo se stvaraju i *rastvaraju* poslaničke grupe i klubovi i da, prekoračenjem skupštinskog praga kao da ulazite u statistički zavod, a ne u neko tijelo u kom se zaista vodi politika. Zato i ovu ideju ostavljam vicu i vraćam se pitanju referenduma i bojkota kao *izbora* protiv referenduma.

U situaciji i klimi kakva je danas srpska – čiji su elementi potpuna atrofija institucija, uredbaško suspendiranje zakona i Ustava, dominacija Službe nad sredstvima prisile, *klansko* uređenje privrede i partijska razgradnja politike, potpuna medijska dominacija jedne stranke, siromaštvom rastureno i dezorijentirano stanovništvo u stalnom egzodusu – govoriti o bojkotu kao mehanizmu ili sredstvu da se poboljšaju *izborni uslovi* (i to u roku koji je i prije pandemije bio iritantno kratak) do te mjere je besmisleno da predstavlja gubljenje vremena čak i osvrutati se na to u jednom pasusu. Ali ono što bi imalo nekog smisla i što potencijalno može ukazati na perspektivu jedne politike jeste pokušaj da se *ideja bojkota* izmjesti iz registra njegove vanrednosti (za koju ovdje koristim termin referenduma) i rad na njoj kao na elementu jedne politike koja bi zaista i bila politika. Možda nešto najbliže onome što mi koji smo van parlamentarno-političkih procesa nazivamo „politikom na strani ljudi“. Bojkot bi tako bio element sakompozibilan drugim elementima koje smo (na ovim područjima) znali pod imenima *protesta* (za koji smo mi koristili izraz *protestna organizacija*) ili idejama kakve su razvijene na drugim mjestama, a podvode se pod ime *platforme* i drugih participativnih procesa (na prvom mjestu u Španiji, a tu je i derivat ove ideje koju razvijaju u Zagrebu). O ovim idejama smo i pisali i razgovarali sa svojim saborcima i sagovornicima i u prethodnom periodu, a kako za te ideje vezujemo i koliko-toliko žive politike i političke procese koji ne nude tek puko zatvaranje u poznate i korumpirane političke forme – one bi mogle inicirati i otvaranje politike prema ljudima. Zato bi bilo lijepo vidjeti snagu ili bar aktera koji bi upražnjavao politiku koja ne bi značila politiku na kratki rok, iako bi po svim svojim odlikama to bila politika jednog „sada“, tj. jedna politika koja *zahtijeva* (bezuslovni odlazak iskvarenih) i *predlaže* (otvoreni dogovor sa zainteresiranimima)! Priznajem da ovakva ideja potiče iz iskustva angažmana u civilnodruštvenom sektoru koji se najčešće naziva još i

„aktivističkim“ i da može zvučati naivno i odbojno akterima parlamenarizma bar u onoj mjeri u kojoj sam i ja sam njihove prakse označio besmislenim, iritantnim i promašenim. Ipak, tješim se da ovo o čemu pišem ima smisla zato što svi mi, vlastitim iskustvima svjedočimo do koje mjere zvanične politike parlamentarnih stranaka i pokreta ne rade ništa drugo osim što produbljuju krizu u kojoj se zatim valjaju kao u svojoj prirodnoj sredini. Jedina „dinamika“ koju time prave je ona koju stvaraju sami između samih sebe u potpuno zatvorenom „strujnom kolu“ u kom se ne dešava ništa drugo do puko nadgornjavanje oko praznih procedura i pravnih formi koje odavno ne upućuju ni na šta drugo osim na same sebe. Zato danas i imamo pravo koje ne štiti slabe, zdravlje koje ne liječi siromašne, fabrike koje su eksteritorijalne spram zemlje u kojoj su i suverene u odnosu na radnike – ali i policiju koja štiti sve organizirane nasilnike (najsvežiji primjer za ovo je nedavni skandal sa „volonterima-krovašima“ Đuke delije). Rječju – politiku koja je protiv čovjeka.

S druge strane, predložiti jednu *politiku prekida*, iz perspektive sadašnjih aktera (uključujući tu i one „najprogresivnije“) mora djelovati potpuno nenormalno ili, kako se to može čuti čak i na stranicama tzv. slobodnih medija, (politički) nezrelo i partizanski. Jer, po njima, politikom teško da mogu da se bave čak i pokreti s obzirom da je ona dedovina i prćija isključivo „teške stranačke mehanizacije“ i da svako igranje NGO-ovskim kategorijama u polju rezerviranom za „ozbiljne dečke“ pasivizira glasačko tijelo i rasipa energiju. Ovo sve skupa ide u prilog vlasti koja zna da bi joj velika izlaznost pomrsila račune. Naravno, ni riječi o tome kakve su obrnute relacije i koliko li je štete insistiranje na striktnom stranaštvu i gubitak sluha za „politike od dole“ koštao ovo naše društvo za sve ove godine. Nikada nećemo znati bilans povlačenja OCD snaga za sobom (što nije nužno isto što i *sa sobom*) u hodnike i podrume vlasti, ali ćemo uvijek čuti koliko mi štete nanosimo realpolitici time što zahtijevamo nemoguće i igramo se rečenicama pročitanim iz knjiga. Kada na sve to dodamo i, kako to postmoderni četnici danas vole reći, „autošovinizam“ same NGO scene, dobijamo sliku jedne klime zaista nepodsticajne za bilo kakav predlog koji ne bi bio ziheraški. Što nas sve, naravno, ne obavezuje da se na takav tmurni pejzaž osvrćemo više nego što je potrebno, niti da nas nasljeđe ove situacije ograničava u našim uvidima. Politikom na strani ljudi mogu se baviti i one strukture koje takvu politiku nisu imale u vidu u svom dosadašnjem radu ali za tako što je i nužno i dovoljno otvoriti se prema

praksama i mišljenjima kakve se susreću kod ljudi, ako ovih (praksi i mišljenja), naravno, ima.

Misliti *ideju bojkota* ne kao referendumsku kategoriju, nego kao element jedne *otvorene* politke znači prestati sa nasjedanjem na lukavstva partijskog uma i početi misliti i praktcirati politiku i u najvišim strukturama i tijelima kao da se ona dešava od dole i kao da se uvijek dešava ispočetka. To znači ne pristajati na zatečeno stanje i ne prihvatiti nasilje zatečenih i falsificiranih normi koje su već decenijama same sebi svrha. Ne insistirati na institucijama i parazitskim ustanovama koje se tolerišu samo zato da bi se (danas-sutra kada se na ringišpilu vlasti „mi“ referendumski zarotiramo sa „njima“) imalo u šta ugurati par stotina hiljada glasačkih pelcera kako bi se ovi onda kapilarno širili na cijelu zemlju. Da, to znači i malo zastati i razmisliti o kategorijama koje su nam na dohvata ruke i koje su nam možda i jedino „besplatno“ političko sredstvo kojim još uvijek raspoložemo. Mišljenje politike nije bauk, i ne boli. Posebno ne one koji sem toga i nemaju nikakvo „sredstvo prisile“ kojim bi donosio odluka mogli da natjeraju da se predo-misle po bilo kom pitanju.

Mnogo vremena prošlo je otkako smo nasjeli na foru da o politici mislimo samo onako kako nam se diktira u pola 8 svake večeri ili na svake 2 ili 4 godine kada nas prozivaju sa spiska. Jako dugo o politici čitamo samo iz prepisanih knjiga loših profesora. Jako dugo prevladava i shvatanje kako nema života van Beograda, a analogno tome ni politike van parlamenta i partije. Otuda i ne treba da čudi ovo beznađe i potpuni utisak praznine koji okružuje ideju bojkota neposredno prije izbora. Trebalo bi promisliti ju ponovo. Trebalo bi smoći snage zamisliti jednu scenu: zamisliti dan izbora na kojima će se pojaviti samo 700.000 registriranih SNS članova bez ikoga drugoga na biralištima. Samo komisije, listići, kutije i oni. Treba moći zamisliti igru koju ni ne započinje ona strana kojoj je u toj igri ostavljeno samo mjesto poraženog, u proceduri potpuno zatvorenoj i sa unaprijed poznatim ishodom. Treba biti dosljedan igri i njenoj metafori iz proslava teksta: ako netko gnjavi loptu i siluje igru, dužnost je prvog koji dođe do lopte da ju degažira u publiku, jer ako je bilo tko od sudionika veći od same igre – onda ni igra više ne postoji.

Znam. Zamisliti nešto nije isto što i učiniti to, kao što ni politika nema mnogo toga zajedničkog sa kategorijama. Ali, zamisliti nešto znači početi o nečemu i misliti. I zato, za početak: za-*mislimo* tako *nešto*.

СТАМБЕНЕ ЗАЈЕДНИЦЕ У ВАНРЕДНОМ СТАЊУ

МЗ „Соња Маринковић“ (извор: ГКП)

Како станујемо у ванредном стању? Могло би се рећи тотално, с обзиром да смо уведени мерама у борби против вируса, али и самоизолацијом, усмерени искључиво на ову радњу. Остајемо код куће и станујемо. Наравно, ми који имамо дом. Они који немају, за њих нема ни државних мера заштите у ситуацији епидемије и током ванредног стања, па их надомештају хуманитарне акције самоорганизованих група и организација цивилног друштва у складу са њиховим могућностима. Ни са колективним становањем не иде лако, јер је у изолацији потребно обезбедити снабдевање, посебно за старије станаре којима је забрањено кретање. Станари и управници стамбених заједница морају да брину о њиховим потребама и верујемо да мноштво њих то ради самоиницијативно, схватајући да у овој ситуацији њихова позиција управника има и ту улогу. Такође знамо да и то може бити проблем с обзиром да функцију управника стамбених заједница често преузимају пензионери, дакле старији од 65 година, не само као они који имају више времена на располагању, већ и као они који најбоље знају да је стамбена заједница или скупштина

на станара неопходна да би зграда била одржавана. Дакле, то су често пензионери-управници којима је у току ванредног стања забрањено кретање и који су истовремено они којима је помоћ потребна. Међутим, покретање овакве иницијативе у стамбеним заједницама није више ствар избора, ни мотивације да се другима помогне, нити субјективације у улози савесног управника, јер је новосадски Градски кризни штаб издао наредбу коју управници треба да изврше и да обезбеде помоћ најстаријима. Можемо се питати да ли има самоиницијативе у ванредном стању и када су издате наредбе, али из искуства знамо да је она једино што нам преостаје.

Након што смо од градоначелника Новог Сада јавно могли да чујемо да ће успешној борби против епидемије допринети пун градски буџет, пун захваљујући инвеститорима а не грађанима, могли смо и да видимо неколико издатих наредби Градског кризног штаба којим он командује, али само захваљујући новинарима који су имали прилике да дођу до њих и да их јавно објаве, јер кризни штаб у ванредном стању ваљда не мора да их учини доступним баш свима. Једна од наредби се, дакле, односи на

професионалне и непрофесионалне управнике стамбених заједница којима се наређује да у својим стамбеним заједницама изврше евидентирање лица старијих од 65 година и осталих којима је потребна помоћ у достављању основних животних намирница и других неопходних средстава, и да сами организују њихову доставу. Ова наредба долази након објаве да је кризни штаб основао волонтерски кол-центар у сарадњи са Црвеним крстом, чијих „стотину волонтера“ треба да опскрби управо поменуте људе, односно оне којима је забрањено кретање. Сасвим је разумљиво да овај број волонтера није довољан да опскрби све којима је то потребно, у граду са толико становника, али и разуђеном приградском територијом и сеоским насељима које обухвата, а којом градска власт такође мисли да управља. Шта ће се десити ако је некеме у приградском насељу потребна достава? Тамо нема стамбених заједница, а онда ни њихових управника били они професионални или не. Сви они ће морати да се ослоне на чланове породице и комшије, а свакако не на волонтере Градског кризног штаба. Другим речима, сва проблематичност и нефункционалност централизоване

▶ власти огољена је у овој кризној ситуацији, јер се испоставља да ефикасну или бар задовољавајућу волонтерску службу на нивоу града није могуће а ни лако организovati. И ово би могао бити и својеврстан парадокс, јер званични волонтери данас су чланови владајуће партије и нико други не може да им се придружи. Али се поставља питање како је онда могуће да партија са најбројнијим чланством не може да обезбеди потребан број волонтера, већ мора да издаје наредбе управницима стамбених заједница? Било би превише рећи да се овде ради о непослушности, коју чланови испољавају према својој партији те се изгледа не одазивају у довољном броју и од које онда можемо очекивати побуну у њеним редовима, јер се заправо ради о слабости партије из које су политика и недвосмислен политички ангажман одавно одсутни. Приватни односи лојалности и уцене којима је она премрежена управо омогућују необавезујући и немаран став чланова и према сопственој партији.

Ми знамо да је Закон о становању, који је на снази већ четири године, поред непрофесионалних управника, дакле наших комшија и станара, увео и професионалну управу, лиценциране професионалне управнике којима су многи од нас препустили вођење стамбених заједница. Мит да је увођењем овог закона и ове категорије управника отворена још једна могућност за запошљавање партијског чланства је срушен, иако смо имали прилике да сретнемо неколико професионалних управника који јесу чланови владајуће странке. Већина њих су само незапослени који су у овој новоформираној делатности видели прилику да коначно дођу до посла. Чињеница је да их и даље има премало, те су принуђени да преузимају превише посла који реално не могу да обаве, а тај посао често значи да један професионални управник преузима вођење и до тридесет зграда. Иако често и сами професионални управници умеју рећи да је обављање овог обима посла немогуће, они га раде како знају и умеју да би задржали посао код организатора управљања, дакле још једног субјекта који је овим законом уведен и који их запошљава, уколико нису samozапослени. Ако већ нису чланови у већинској партији на власти, логична претпоставка би била да је управо менаџмент ових фирми у блиским односима са њом, јер знамо да управо на односима незамерања почива много тога у Србији, па тако и постојање и функционисање приватног сектора. Кроз контакте са неким од организатора управљања добили смо информацију да су заиста примили наредбу Градског кризног штаба да организују попис и помоћ

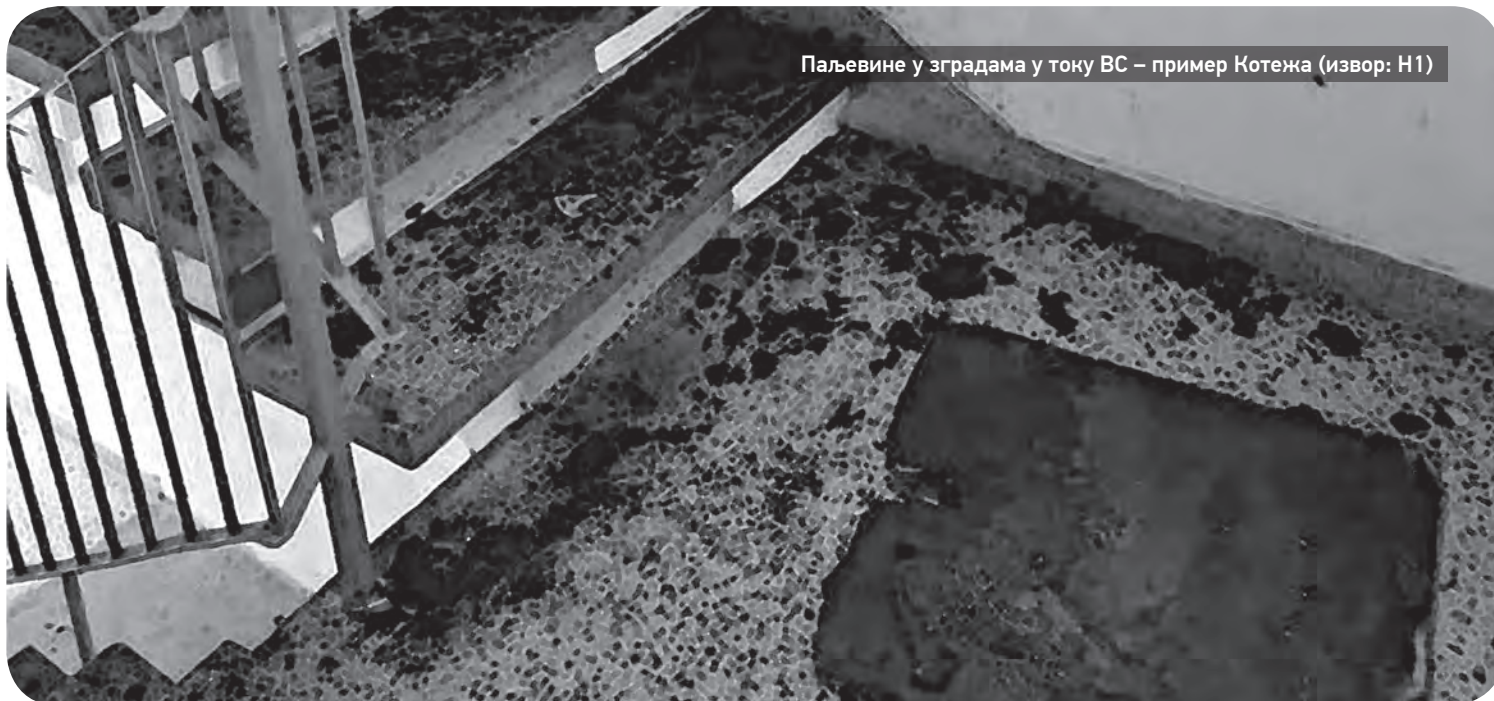
(извор: Димитрије Николић)

старијим станарима, али не и упутство како то да ураде. Зачудан одговор који такође може да укаже и на одбијање наредбе. Међутим, можда истовремена мера Градског кризног штаба може да умањи чуђење, а то је одлука која омогућава станарима да своје рачуне ЈКП Информатици не морају да плаћају током трајања ванредног стања, а путем којих плаћају и услуге управницима стамбених заједница. Услед те мере, професионални и непрофесионални управници неће бити плаћени за свој рад, те зато неће бити изненађујуће ако ова наредба Градског кризног штаба остане неизвршена. Али вероватније је да наређење неће бити извршено зато што су организатори управљања поткапацирани а професионални управници и даље дефицитни, те је од њих тешко очекивати да ову наредбу изврше без становитих проблема. Замислите једног просечног организатора управљања који треба да организује помоћ старима и дезинфекцију заједничких просторија у преко 200 зграда којима управља, са обично не више од десет запослених професионалних управника.

Ванредно стање открива до које мере многе области српског друштва, привреде и политике заправо не функционишу. Када је становање у питању, слабост државе и владајуће партије сажета је у исказу који је својевремено дао један од функционера градске управе задужене за спровођење Закона о становању, а он гласи: „па овај закон и није *йрављен* за ову земљу“, што значи да у њој није применљив. Донети закон чија примена није изводљива одговара цинизму који карактерише многе, па и овај исказ српског законодавца. Оно што у ванредном

стању долази до изражаја је да је овим Законом систем управе над стамбеним заједницама држава решила остављајући га станарима и (не)професионалним управницима, и то на начин да је себе потпуно изоставила из учешћа у одрживости становања, иако га је прогласила јавним интересом. Стамбена стратегија по нашем сазнању никада није израђена, нити акциони планови којима би се област колективног становања учинила одрживом. Држава показује слабост јер није у стању да организује управљање становништвом и основним делатностима друштва, а једино што може да уради у ванредном стању је да примењује рестриктивне мере и укида права људи. Између рестриктивних мера државе и хуманитарних акција група људи, појављује се одсуство политике и то посебно оне која би била на страни људи. Скупштинске станаре су за нас својевремено представљале основне јединице политичког организовања људи, односно станара, у локалним заједницама. Да ли ће након ванредног стања стамбене заједнице то моћи да буду, и да ли ће професионални управници и организатори управљања коначно заузети позицију према држави којом ће омогућити борбу за своје услове рада? Или од њих можемо да очекујемо деманти на овакве опсервације и лојалност власти? Наша пасивност често иде у сусрет слабој држави која показује да није у стању да нас организује. Али, можда је управо ово тренутак у којем ћемо коначно доћи до тога да држава, ако укида политику, заправо може да укине само сопствену, а не ону која може и треба да буде на нашој страни.

МОГУ ЛИ МЕСНЕ ЗАЈЕДНИЦЕ ИЗАЋИ ИЗ КРИЗЕ НАКОН ВАНРЕДНОГ СТАЊА?

Паљевине у зградама у току ВС – пример Котежа (извор: Н1)

Месне заједнице су прешле дуг пут, од *организације грађана* у локалној заједници како је назначено у њиховим статутима, до затворене *шалтерске службе* града, што можемо прочитати у обавештењу новосадског Градског штаба за ванредне ситуације истакнуто на вратима месних заједница које смо покушали да посетимо. Обавештење, тачније наредба, издато је одмах након проглашења ванредног стања и његова садржина тиче затварања свих шалтера градских служби док ванредно стање траје. Да ли истицањем ове наредбе власт месне заједнице изједначава са својим шалтерским испоставама, па их, без обзира што су оне организације грађана, затвара? Или нас, пак, истицањем ове наредбе само обавештава да су друге градске службе затворене и да нема потребе да их обилазимо јер наше захтеве неће имати ко да прими? Можемо се упитати која је разлика између редовног и ванредног стања, јер је наше захтеве и предлоге и пре ванредног стања власт одбијала да консултује, а месне заједнице већ претворила у своје шалтере, и то такве да у њима пауза за грађанске иницијативе траје читаво радно време.

Оно што поред ове наредбе и бројева телефона градске волонтерске службе данас можемо видети на вратима месних заједница су приватни бројеви мобилних телефона њихових секретара, односно референата, али и број телефона сасвим

друге месне заједнице од ваше којој можете да се јавите уколико вам је нешто потребно, јер је ваша затворена. Врата месне заједнице постала су огласне табле које су раније биле истакнуте у њеним унутрашњим просторијама, што значи да грађани у њу више не треба да улазе уколико трагају за неком информацијом или им је нешто потребно. С обзиром да власт током ванредног стања упорно покушава да сведе политичку кризу искључиво на санитарну и здравствену, могли бисмо рећи да измештање огласне табле месне заједнице мање говори о позиву да се поштује мера ограничења физичког контакта које се већ сами придржавамо бринући о сопственом здрављу, а више о кризи ових локалних институција које своја врата и данас за нас држе затворенима. Можемо рећи да је тако било и пре ванредног стања, јер су оне затворене од када су њихове Савете у потпуности преузели чланови владајуће Српске напредне странке који игноришу сваку иницијативу непартијски организованих грађана. Непосредно пре ванредног стања је то био случај са чак шест зборовра грађана које су у својим месним заједницама иницирали грађани Новог Сада, а које њихови Савети никада нису сазвали. Савети и други органи града крше статуте месних заједница и низ закона, сваки пут када грађанима који им се обрате својим иницијативама ускрате право на непосредно учешће

у управљању и одлучивању у њиховим локалним заједницама. Месне заједнице су шалтери власти и огласне табле на коју се спуштају њене одлуке, које доноси без нашег учешћа.

Једна од ретких активности месних заједница која је организована у редовном стању су хуманитарне акције у функцији пропаганде владајуће партије, а данас током ванредног стања, оне су једине и градским наредбама легитимисане акције у месним заједницама. Њихове просторије представљају ресурсе за градску волонтерску службу и места одакле се дистрибуирају пакети помоћи за најстарије грађане малих примања. Колико су те акције успешне, говори случај Београда где пакети нису стигли до свих пензионера којима су намењени. А када упркос дезорганизованој волонтерској служби пакет ипак стигне до пензионера који не жели да га прими јер га сматра партијском пропагандом а не за помоћ, какав је био случај у околини Чајетине, волонтери-СНС чланови успевају да се организују али у борбену формацију која је у стању и физички да нападне човека. Исказ да је ванредно стање разоткрило колапс институција у Србији постао је опште место, али то не значи да је мање истинит, јер институције локалних и месних самоуправа какве су и месне заједнице функционишу само онако како функционише владајућа партија – дезорганизовано,

▶ алкаво, клановски и клијентелистички. Дакле, хуманитарне акције су ретке активности у месним заједницама пре и током ванредног стања, а такво је и волонтирање које постоји и пре него што су у њима почеле да делују волонтерске службе града. Наиме, чланови Савета месних заједница и сами раде као волонтери, јер је њихов рад без новчане надокнаде. Али, као чланови партије, они тиме доказују свој ангажман и то доприноси њиховом запослењу или задржавању посла у јавним службама. А понекад их лансира и међу кандидате за градске парламенте, какав је случај са два председника Савета новосадских месних заједница који су добили своја места на изборној листи СНС-а за наредне изборе. Могли бисмо рећи да су то и заслужили, јер су из перспективе партије добро водили ове институције пошто су их упорно затварали за све самоорганизоване грађане.

Угледајући се на државни врх и градски кризни штаб, МЗ волонтери захтевају да се ситуација не политизује. Попут њихових организатора, они кажу да смо као грађани сами криви што не учествујемо у раду месних заједница јер не излазимо на изборе за њихове Савете. Додају и да су управници стамбених заједница криви због тога што своје контакте раније нису доставили месним заједницама, како би успоставили међусобну комуникацију, а учинило би се и координисану акцију у пружању помоћи станарима који су пензионери и којима је кретање забрањено. Но, пошто контаката нема, не може бити ни комуникације, и за то МЗ волонтери никако нису криви. Партијске чланове-волонтере је аболирала њихова власт тако што је издала наређење управницима стамбених заједница да ову помоћ у потпуности сами реализују, али да спискове станара-пензионера ипак доставе и месним заједницама. Питање да ли они имају капацитете за то, власт не поставља. Ако бисмо били иронични, могли би рећи да је повезаност стамбених и месних заједница на нивоу на каквом није била деценијама уназад, и да се десила тек са ванредним стањем. Али, ако ситуацију сагледамо без ироније, увиђамо да је ванредно стање показало да потреба за њиховим повезивањем постоји, али да држава није у стању ту везу да успостави. Када се присетимо нашег упозорења – „у последњих двадесет година смо остали без посла, а у наредних двадесет остале без крова над главом“ – којом смо почели бављење одрживошћу становања пре скоро десет година, видимо да оно има садржај који се поступно конкретизује. Много тога ће се до тада догодити, а оно што се у међувремену десило је да смо остали без месних заједница, које са стамбе-

Дезобаријера (извор: ГКП)

ним заједницама представљају основу нашег живота и самоорганизовања у локалу.

Али, шта се догађа када током ванредног стања ипак морамо да се јавимо месној заједници да бисмо решили локални проблем? Штавише, када нас управо на њу упуте градске јавне службе, односно предузећа? То се управо дешава са месном заједницом у Бегечу, чији Савет игнорише захтеве грађана који се тичу обезбеђења елементарних услова за живот попут воде за пиће. Бегечку месну заједницу су на изборима прошле године преузели чланови СНС-а, да би процес предаје локалног водовода граду прошао без отпора становника који су је до тада водили и који су самодоприносима водовод изградили. Данас, када њен Савет треба да искомуницира квар на водоводној мрежи са истим градским јавним предузећем коме је водовод припао, он изјављује оно што је од почетка било очигледно, да је водовод предао и да је тиме његова мисија завршена, мисија због које су бруталном изборном кампањом у овом приградском насељу преузели Савет и затворили месну заједницу. А грађани? Грађани немају исправну воду за пиће током пандемије, јер више не учествују у раду Савета месне заједнице. Да ли би месне заједнице играле значајнију улогу за локално становништво, и у време пандемије, да ми учествујемо у њиховом раду? Верујем да би, јер људи који се организују и своје потребе и предлоге сами артикулишу, пружају помоћ и подршку једни другима, то раде далеко боље од државе, нарочито српске чија се слабост данас испољава применом рестриктивних и репресивних мера. Уосталом, Бегечани су нам већ показали шта је све могуће урадити учешћем у раду месне заједнице и сигурна сам да би добро употребили њене ресурсе за организовање локалне заједнице и током пандемије.

У ванредном стању су месне заједнице подједнако узурпирани и за нас затворене као и у периоду пре његовог проглашења. Да ли ће оне након укидања ванредног стања изаћи из кризе у којој се налазе, мислим да више неће зависити од власти. Са друге стране, верујем да нама није лако да замислимо како би месне заједнице које су дуги низ година дисплеји власти, могле да раде у нашу корист и корист локалних заједница. Повезивати стамбене заједнице са њима, инсистирати на нашем праву да учествујемо у њиховом раду, у Советима, комисијама или кроз облике непосредног учешћа, и даље се чини као једини начин. То смо већ започели и покушавали у томе да истрајемо, и поред тога што је изгледало да је власт организована и снажна у отпору према нашим захтевима, а понекад и заводљива позивајући нас на неформалне односе у тренуцима када смо захтевали поштовање процедура и закона. Међутим, ванредно стање нам је показало нешто сасвим друго, да је власт заправо слаба и неорганизована у управљању заштитом становништва током пандемије, волонтерским службама, стамбеним и месним заједницама. Ту слабост је морала да компензује рестриктивним мерама и наређењима, која, иако изричита, нису могла да буду реализована јер је претходно разградила све везе између актера локалних заједница. Могуће је да након укидања ванредног стања и краја пандемије долази време за нови приступ локалним заједницама, пре свега са наше стране. За нови приступ који ће бити фокусиран на успостављање покиданих веза без којих локалне заједнице неће моћи да опстану и који ће на темељима увида о слабости државе радити на јачању наших капацитета и артикулацији наших предлога и локалних политика, а не више њених.

65+ AND BEYOND

Nismo još pošteno ni zakoračili u svoje četvrto po redu vanredno stanje (VS) zemlje u njenoj najnovijoj historiji (koju računam od, recimo, 1987. godine) – ovoga puta uvedenog zbog jednog opakog, novog virusa – a pipke jednog znatno starijeg virusa počeli smo da puštamo jedni prema drugima: pipke virusa podjele sa slatkim primjesama rasizma kojim nas je ovoga puta počastila politička organizacija koja svoje korijene ima baš u jednom takvom rasistoidnom učenju u njegovoj nešto prikrivenijoj, bratskoj formi – onoj nacionalizma. Bilo bi zaista sjajno i analitički zahvalno da svoj rasizam možemo pratiti onako „udžbenički“: zna se šta je rasa, zna se šta je boja kože, kojih sve boja ima, pa se onda uradi istraživanje socijalne distance, ispitaju se (pobroje stavovi), plusevi spoje sa plusevima, a minusi sa minusima. Da se to *skalira*, ponderiše i podijeli po pitamicama i grafikonima i lijepo predstavi obojeno u različite boje. Ali šta da radimo kada crnaca nema, a rasizam osjetimo na svakom koraku? Kako se to dokazuje, kako se o tome misli a onda i kako se o tome piše? Ne želite ispasti nekakav jeftini tumač svega i svačega koji prokrustira realnost već prema svojim tanušnim teorijskim posteljama, a imate potrebu da ostavite svjedočanstvo o nečemu što ne možete drukčije opisati nego krećući se kroz naslijedene kategorije.

Sjećam se dana studiranja. Beskrajne ankete o multikulturalnosti Vojvodine i socijalnoj distanci smo pregazili i pribilježili širom pokrajine. Ispitali smo ljude

o tome s kim bi, a s kim ne bi ovo ili ono. Podataka se ne sjećam da bih ih citirao (jer ostali su negdje u neprozirnim arhivama nauke policijske sociologije), ali se sjećam utisaka: sve još i nekako (pa čak i Albanci), ali sa Ciganima (kojima volimo tepati da su Romi kako bismo umirili svoju dominantnu bjelačku savjest) nitko ne bi ništa. Ni da su nam u komšiluku, ni da nam djeca idu sa *njihovom* djecom u školu, a nedobog da se za njih udaju/žene. Posebno da se ne udaju. Slika je tako ostala godinama, a preko nje su se slagale druge. U danima najnovijeg virusa vlast je odlučila da organizira i taj naš skriveni rasizam koji tako volimo da ne vidimo, ali nam se, eto, omakne u nekim prilikama. A ima li bolje prilike za upražnjavanje svakog oblika potisnute iskonskosti od modernih bahanalija u vidu suspenzije pravnog poretka što i jeste glavna odlika VS? I slika je bljesnula novim sjajem, a grupa koje se ispostavila kao najugroženija i najpodobnija za ovaj trening bili su stariji od šezdeset i pet godina (65+), što znači da se naš stari virus ovoga puta javio kao – *ejdžizam*. Obznanom uredbe prema kojoj svi stariji od 65 godina u roku od *odmah* imaju prestati da se kreću 24h dnevno na neodređen period (koji će blagovremeno odrediti nevidljiva struka u obličju super-vidljivog kriznog štaba) kao da je ozvaničena i sezona lova na „matore“ (Nestorović, sic!), a prilika za svjedočenje tom progonu nije nam manjkalo, samo ako smo za tako što imali uši. Već u prvim danima uredbe, sa pojavom redova u

trgovinama, pred apotekama, bankama i poštama, počeli smo jedni drugima da brojimo godove, pa smo mogli čuti manje ili više pritajene bijesne komentare mladih i „urbanih“ o tome kako će sada „*ovi* da *nas* sve zaraze“, kako „*ih* treba sve vezati da ne mogu da mrdnu od kuće“ i slično. Dali smo si to za pravo, jer stručnjaci su se prestali kliberiti i pozivati na estrogene šopinge po Italiji, a naš se patetičar samo koju večer poslije te *boleščine od nastupa* (za koji će, u svom radikalskom maniru, tvrditi da se nije ni desio) već počeo kreveljiti i moliti „divne bake i deke“ da ostanu kod kuće i da se strpe, iako nam je svima baš nekako u to vrijeme neustavno zavukao rečeno VS (koje je ovih dana retroaktivno i isto tako „stručno“ ocijenjeno kao potpuno u skladu sa ustavom i skroz OK).

Vlast je izdominirala još jednom: okrenula je protiv nas samih našu slabost i iskoristila potpunu nadmoć u sili napravivši još jednu podjelu, besmisleno kao i svaku drugu kroz koju smo protutnjali u prethodnim decenijama, počev od VIII sjednice do danas. Penzioneri su, makar u prvih mjesec dana bili naši novi SlovenciHrvatiMuslimani, Šiptari, NATO plaćenici i izdajnici. Poslužili su kao drugi pol i manjina na kojoj se trenirala strogoća i na kojoj su se oštrili pogledi sve do onog trenutka kada je odlučeno da to više ne treba da budu, da ih treba ponovo vratiti u normalu i sjahati im sa grbače. Podjela na *nas* i *druge* konačno je mogla da se otjelovi u novom entitetu, jer penzioneri su poslužili svrsi da amortiziraju početni

▶ udarac krize u sistem i slabost tog sistema koja se najočiglednije pokazivala u kolapsu zdravstva u vidu improvizacija, kašnjenja i nebrojenih bajatih propusta (recimo u broju testiranja), pa se tako nastala rupa naknadnom pameću pokušala začepiti novom grupom osumnjičenih – gastarbajterima koji su se vratili u zemlju, jer nisu htjeli plaćati skupo liječenje u inostranstvu nego su se vratili da se liječe džabe i o trošku – koga? Samih sebe koji su u ovoj zemlji radili možda i do prije samo nekoliko mjeseci? Ili o trošku svojih doznaka koje u milijardama uplaćuju svojim rođacima koji, onda, te pare mijenjaju i od njih kupuju margarin i krompir iz kojih se cijede porezi i ulivaju pare u zdravstveni sistem da bi iz njega onda netko iste te pare namijenjene za nabavku opreme (a oprema su, da podsjetimo, i maske i rukavice i respiratori i kreveti) konvertirao u aute sa zatamnjenim staklima, nikad dovršena saniranja i masne provizije? No, i sa njima stvar nije mogla tako uspješno da se zataška, jer paradoksi su bili preočiti da bi se na njima dugo moglo jahati a da to ne postane kontraproduktivno. Većina ljudi koji su pobjegli iz Srbije, pobjegli su od ove vla-

sti, a još uvijek imaju pravo glasa i dobro pamćenje. Čačkati ih previše moglo bi se obiti o glavu genijima političkog marketinga koji su savjetovali našeg epidemiologa nad epidemiolozima da ih uzme u usta i prvi put, tako da je valjalo pronaći neku novu žrtvu. Neki novi kolektivitet koji bi zamijenio sve prethodne i bio nova kalorijska vrijednost za podjele.

I tu nam se istorija u svoj svojoj geopolitičnosti natrcila k'o kec na cenera. Poslala nam je na izvol'te najveće zlo sa kojim smo se susreli u skorije vrijeme, zlo koje kao da priziva konačno rješenje zbog svoje *zaraznosti* i brzine prenošenja – radi se o grupi za koju smo se posebno potrudili navježbati eufemizaciju već kada smo prihvatili da ih zovemo – *migrantima*. Oni su ta idealna nova *manjina*, jer iako brojčano zanemarljivi, imaju strahovit *diobni potencijal*. Zahvalni su zbog svoje neukorijenjenosti i bezvrijednosti (pošto valutom zvanom pravo glasa ne raspolažu) pa su se vrlo brzo od grupe na kojoj se 2015/16. širila merkelovski/EU dotirana „srpska duša balkanska“ pretvorili u tipične *druge* koje se može kinjiti i maltretirati bez ikakvih posljedica i za to čak i uzeti koji poen za predizborno bildanje miši-

ća utvrđivanjem bezbjednosne policike (termin pozajmljen od Viktora Ivančića) i pripremom procedura koje će nam tek raditi o glavi.

I zato konačno možemo odahnuti i naoštriti bodlje na zarđalim žicama i preputiti se osjećajima koji su tako dugo potiskivani i sad jedva čekaju da pokuljaju iz nas. Neka nas ne bude stid svih dioba kojima su nas odvojili od nas samih, jer sada konačno pred sobom imamo te ljude ne-ljude prema kojima ne moramo da osjećamo ništa i koji zbog toga i nisu ništa. Možemo da zaboravimo sva poniženja, jer evo njih poniženijih i od nas samih i bezvrijednijih od onoga što je od nas ostalo. Evo pred kapijama našeg raja tih hordi koje će učiniti da zaboravimo svaki poraz, svaku izdaju i svaki zatvor u kome smo bili u proteklih više od trideset godina. Svaki karantin, uvredu, minimalac i krađu zarađenog pod izgovorom štednje, svaku preplaćenu kinesku jelku ili upravni odbor, svako pranje love za stranačke kase, sve smrti naše i tuđe možemo osvetiti samo ako se ispriječimo tim *anđelima prljavih licca*. Tim izbjeglim licima. Tim izbjeglicama.

Savo Romčević

ZBORAŠENJE I PETICIJAŠENJE

„Ja sam obišao sve mesne zajednice za razliku od njih, nemoj oni meni da pričaju o mesnim zajednicama, ja sam izašao i vodio sve izbore za mesne zajednice. Oni nikada nisu učestvovali ni na jednom izborima, nisu se nigde kandidovali. Ko su ti ljudi? Oni su neki svetonazor, večita pamet bez odgovornosti, a sa pravom da kritikuju da oni smatraju i razmatraju šta treba raditi. Evo drugari, za tri meseca su izbori, pa se vi lepo kandidujte da kažu Novosađani šta misle o vašim idejama, planovima i programima. Vi nemoj da zborajte i peticijašite, nego lepo skupite listu i kandidujte se i da sve što mislite da treba da se radi u Novom Sadu iznesete kao svoj program. Nemoj da se skrivate iza tih floskula grupa građana, aktivisti, pa to su inače bivši političari.“¹

Šta nam je ovim iskazom poručio gradonačelnik Novog Sada Miloš Vučević? Ukratko, da ne sazivamo zborove građana i da ne sakupljamo potpise za peticije, nego da se kandidujemo na izborima i poredimo ga. Čuli smo već i pre: pa da

onda radimo šta hoćemo. Ovaj iskaz govori kako o neodgovornosti jednog, odnosno prvog čoveka novosadske vlasti, tako i o neodgovornosti celokupne vlasti prema demokratskim institucijama lokalne i mesne samouprave u ovom gradu. Ovde je reč o arogantno-ignorantskom odnosu vlasti prema našim izbornim političkim pravima, koja su prava na neposredno učestvovanje u upravljanju javnim interesom u našim lokalnim i mesnim zajednicama.

Isprva se može činiti da je u pitanju strah vlasti od nas građana kako i sami ponekad umemo da kažemo, te potom nastojimo da njene predstavnike ohrabrimo da ne moraju da nas se plaše. Ali čini se da je pre u pitanju kalkulacija današnje vlasti nego njen strah. Čuti i uvažiti naša mišljenja artikulisana zaključkom zbora građana u mesnim zajednicama nije isto što i dobrovoljno ili ucenom dobiti naš glas na izborima. Jer ukoliko je na taj način naše mišljenje drugačije, a može biti i sasvim suprotno namerama i planovima vlasti, pitanje je da li ćemo mi, isti građani koji imaju drugačije mišljenje, glasati za nju na sledećim izborima. Zato ga je bolje ne

čuti i to je razlog zašto se ova vlast oglušuje o naša prava na lokalnu samoupravu. Međutim, kalkulacija vlasti je kratkih nogu jer ona ne uzima u obzir da to što ne saziva zborove građana na našu inicijativu već dovodi u pitanje sigurnost glasova, jer ćemo mi, dakle upravo ljudi kojima je vlast ukinula prava, teško glasati za nju. I ne radi se samo o nas nekoliko inicijatora zborova građana, o jednom ili pet, već o 30+60+90+n građana koji su potpisali inicijative za sazivanje zborova, jer na taj način želimo da utičemo na upravljanje našim lokalnim zajednicama. Zato, kada već sutra stranački aktivisti većinske partije na vlasti zakucaju na naša vrata pokušavajući da nas mobiliju da glasamo za njih, treba da se setimo da nam je upravo ta partija i njena vlast onemogućila prava koja imamo. Ako ne tada, kada?

U Novom Sadu u poslednja tri meseca, tri nova zbora građana inicirana na organizovan način vlast nije sazvala. To nisu učinili saveti mesnih zajednica i prema njima smo pokrenuli inspekcijske i upravne nadzore. Bez obzira kakvi će odgovori vlasti na ove predstavke biti, odluka je da

¹ Izjava gradonačelnika Novog Sada Miloša Vučevića u emisiji „Grad i mi“ Radio-televizije Vojvodine, 31. januara 2020. godine.

procedurama nastavimo borbu za ostvarenje naših prava. Za to vreme, predsednik Skupštine grada Zdravko Jelusić, naredna instanca nakon saveta mesnih zajednica koja treba da sazove zborove, to ne čini, a umesto toga poziva građane na neformalne sastanke. I dok on ne uvažava procedure, gradonačelnik obezvređuje instrumente mesne i lokalne samouprave i javno vrši pritisak na institucije inspeksijskog i upravnog nadzora. U pitanju je koordinisano kršenje naših političkih prava od strane organa novosadske vlasti.

Govorili smo već o ukidanju opština u Novom Sadu usvajanjem novog Statuta grada koji je posledica izmena Zakona o lokalnoj samoupravi. Međutim, o ukidanju opština mi nismo pitani iako je vlast trebalo da organizuje savetodavni referendum, s obzirom da to nalažu drugi nadležni zakoni ove države. Izmenama mnogih zakona vlast uređuje oblast lokalne i mesne samouprave i organizuje kampanju „Uprava po meri svih nas“, ali te reforme ostaju samo slova na papiru, jer upravo prava građana koja vlast ovom kampanjom navodno podstiče, ona istovremeno i uporno krši. Nesazvani zborovi građana

u Novom Sadu kojim se vlast oglašuje na naše pravo da neposredno učestvujemo u radu lokalnih institucija daje nam za pravo da ovu kampanjsku reformu preciznije nazovemo „Uprava po meri vlasti“.

U Novom Sadu su opštine već ukinute, a da li nesazivanje zborova građana i zatvorenost mesnih zajednica za bilo koju nezavisnu inicijativu koju pokrenemo najavljuje i ukidanje ovih institucija mesne samouprave? Sasvim sigurno, jer one i postoje samo zahvaljujući našem učešću u njima. Zato je važno izboriti se za ova prava, jer u suprotnom bilo kakav uticaj na vlast možemo da vršimo samo putem izbora i kandidovanja na njima. Nije li upravo to ono što gradonačelnik želi? Gotovo izvesno, jer bi time konačno postavio situaciju u kojoj nas odnos snaga na izborima i u parlamentu lišava mogućnosti ostvarenja bilo kojeg prava koje već posedujemo, a za čiju realizaciju, postaje jasno, moramo nastaviti da se borimo.

Kada se samo podsetimo da u Novom Sadu u poslednjih godinu i po dana vlast nije sazvala čak 6 zborova građana koje smo inicirali u svojim mesnim zajednicama, jasno je da nam vlast ne želi dobro i

da nam preti zatiranje još jednog stečenog prava. Zato kao građani Petrovaradina, Novog Naselja, Limana, Rotkvarije, Centra i Bulevara oslobođenja gde su inicirani zborovi građana, s pravom treba da budemo zabrinuti jer se naša prava ne uvažavaju. Ali ne i zastrašeni već međusobno ohrabreni da ih na organizovan način branimo. Kada gradonačelnik kaže *da ne zboravimo* i *da ne peticijamo*, on svima nama zapravo oduzima pravo na neposredno učešće u upravljanju našim lokalnim zajednicama i odlučivanju o stvarima koje nas se direktno tiču, bilo da je u pitanju izgradnja koncesionih garaža u našim komšilucima, nebezbednost saobraćaja, netransparentni urbanistički planovi, nedostatak informacija o izgradnji priobalja Dunava, odnosno svaka nova izgradnja koja radikalno menja naše svakodnevno okruženje. To što nikada nećemo imati vlast, ne znači da već sada nemamo moć da iniciramo zborove i pokrećemo peticije, i na taj način se izborimo za svoja prava koja su prava na mesnu i lokalnu samoupravu.

Branka Ćurčić

objavljeno na blogu ILS

Javna tribina „Uprava po meri vlasti“, NDNV, 19. 2. 2020. (izvor: GKP)

ШЕСТ ЗБОРОВА ГРАЂАНА И ГРУПА ГРАЂАНА – ПРЕ И НАКОН ПАНДЕМИЈЕ

Током недавно завршеног ванредног стања и пандемије која још увек траје, заустављене су многе активности људи, како свакодневне, тако и оне које се тичу ангажмана самоорганизованих грађана. Ту пре свега мислимо на организовану акцију сазивања зборов грађана у неколико месних заједница у Новом Саду коју су покренули и водили удружени грађани. Тачније, прекинут је процес подношења представки за инспекцијски и управни надзор месних заједница и других органа града који су одговорни у овој ситуацији. А ситуација о којој је реч је настала пре проглашења ванредног стања и пандемије, и она је таква да су савети месних заједница а затим и органи града одбили да сазову зборове грађана које су иницирали људи поводом проблема у својим локалним заједницама. Овај, први прекид је изазвала власт кршећи право грађана на непосредно учешће у локалној самоуправи. А други, „виша сила“, односно пандемија, а затим и одлука иницијатора зборов да због очувања здравља својих суграђана не инсистирају на зборовима на којима је њихово присуство неопходно. Ванредно стање је завршено, али ширење вируса још увек није, што значи да су мере држања физичке дистанце и даље на снази. Да ли ће након проглашења краја пандемије на глобалном нивоу процеси везани за локалне заједнице бити од значаја за људе који су ове процесе покренули, остаје да видимо у периоду који је пред нама.

Пре тога, сматрамо да је важно подсетити на оно што је прекинуто, али не и завршено. У питању је сазивање три збора грађана у месним заједницама у Петроварадину, на Новом Насељу и на Лиману, што је значајно како на нивоу остварења права грађана на непосредно учешће у локалним заједницама, тако и због чињенице да су ова три збора сазвана на организован начин и уз међусобну подршку грађана једних другима. Ово је важно нагласити јер су им претходиле три појединачне иницијативе за сазивање зборов, које су покретале неформалне грађанске иницијативе углавном окупљене око урбанистичке проблематике и потребе за очувањем јавних зелених површина. Неке од њих су зборове иницирали као једну од тактика којом би ојачали своју позицију када су примедбама реаговали

на урбанистичке планове током јавних увида, док су некима иницијативе за сазивање збора биле једина могућност да на свој локални проблем укажу путем месне заједнице као локалне институције, јер јавни увид у план није био актуелан. Организованим сазивањем три последња збора грађана инсистирало се на њиховој суштини, а то је право на непосредно учешће грађана у управљању јавним интересом и одлучивању у својим локалним заједницама, било да је у питању безбедност саобраћаја, планирана изградња концесионих гаража или недостатак информација поводом великих грађевинских подухвата, какав је тзв. *Нови Саг на води*.

Организација координисаног сазивања зборов била је могућа удруживањем грађана, чије је оквире обезбедио рад на заједничком пројекту. Пројекат носи назив „Иницијативама до града“, подржало га је удружење ЦРТА из Београда кроз програм „Грађани имају моћ“, а његов формални носилац је Група за концептуалну политику као одговорно лице за реализацију пројекта. Од самог почетка, пројекат су заједно конципирали и писали чланови новосадских грађанских иницијатива који су одговорили на позив ГКП-а и који нису имали проблем са пројектним начином финансирања и организовања активистичког рада. Од иницијалне идеје прављења заједничке платформе која би повезала све новосадске грађанске иницијативе морало се одустати управо због отпора према пројектном оквиру цивилно-друштвеног ангажмана, као и због немогућности неких од иницијатива да као неформалне организације донесу одлуку о учешћу читаве иницијативе у оваквој пројектној акцији. Питање ко чини једну грађанску иницијативу је важно, али тражење одговора на њега мора остати свакој посебној иницијативи, јер простор за заједничко разматрање проблема није било могуће успоставити. Тако је на месту платформе формирана *Група грађана* коју чине чланови и учесници грађанских иницијатива, они који су као појединци желели да за своје акције добију подршку других грађанских активиста и они који су били спремни да са другима поделе своје претходно активистичко искуство. Оваква конфигурација је омогућила учешће грађана који нису основали ни

неформалну иницијативу, а који су имали потребу да утичу на решавање проблема у својој локалној заједници, какав је случај са грађанима на Новом Насељу. *Група грађана*, као исход овог процеса, је свакако мање претенциозна од платформе и нема представљачки карактер, јер окупља грађане који представљају сами себе и учествују у акцијама око којих се договоре и које заједно организују. Прве акције које је организовала су акције иницирања зборов грађана у месним заједницама којима је захтевано учествовање у решавању специфичних проблема у локалним заједницама, као и остварење права на учешће у месној и локалној самоуправи.

Одбијање власти да сазове зборове представља кршење низа аката, закона и права грађана на локалну и месну самоуправу, као и темељно игнорисање мишљења и предлога људи. На делу је интенција власти да уруши месну самоуправу која једино и може да постоји и функционише учешћем грађана у њој. Да би своје мишљење и предлоге могли да искажу кроз закључке зборов, грађани окупљени у *Групи грађана* су покренули инспекцијске и управне надзоре над радом савета месних заједница и председника скупштине и управо су то процеси који су проглашењем пандемије и ванредног стања заустављени.

Оно што је власт урадила одмах након укидања ванредног стања је да је заказала изборе. Изборе на које позива грађане да учествују гласањем, чак и након што је укинула њихова елементарна политичка права. И то не само узурпирањем изборног процеса, већ угрожавањем њихових права на локалну и месну самоуправу. По покретању организоване акције сазивања зборов грађана као неотуђивог права људи, власт у Новом Саду је овај процес омаловажила називајући га *зборашењем* и *иетицијашењем* и позвала грађане да се кандидују на изборима. Поред тога што су грађанима укинули право на учешће у локалним политичким процесима, власт и градоначелник Новог Сада су овим исказом извршили притисак на институције инспекцијског и управног надзора које су грађани својим представкама покренули. Уместо да изборена права грађана поштује, власт је спремна једино да одмерава снаге са њима на изборима које она контролише, без

Предаја иницијативе за збор грађана у МЗ „Острво“, 17. 1. 2020. (извор: ГКП)

обзира што *Група грађана* не намерава да се на њима кандидује. Оно што више није изненађујуће а требало би да буде, је да власт игнорише чињеницу да је за иницијативе за сазивање збора своје потписе дало преко две стотине грађана, јер то нису били потписи за изборну листу. Оно у чему је ова власт једино постојана је систематско игнорисање сваког мишљења и предлога људи које се разликује од њених планова премрежених интересима владајуће партије.

Наше уверење јесте да истинска демократизација овог друштва, које су држава и владајућа партија скоро уништиле, није могућа без организовања људи и то уверење лежи у основи покренутих

процеса у оквиру *Групе грађана*. Такође, наше мишљење је да оваквим реакцијама на иницијативе људи власт заправо заробљава грађане тако што обесхрабрује сваки њихов ангажман који није изборно и партијски мотивисан и мобилисан. Оно што људима преостаје није мало и заправо је све оно што је могуће када се одлуче да нешто ураде поводом проблема са којима се суочавају. У погледу пандемије као глобалног феномена која представља један од фактора који је утицао на прекид ових локалних акција, питање је какав ће одговор грађана бити на стање проузроковано њоме, као и реакцијом државе у спречавању ширења заразе. Мере државе према грађанима су биле

оштре, јер је тиме морала надокнадити своју слабост у управљању овом ситуацијом. Ако се грађанима учинило да су нека од њихових права угрожена током ванредног стања, за државу то представља само континуитет редовног односа са грађанима у ком је она та која њихова права грубо крши. У периоду који је пред нама, видећемо како ће изгледати локални ангажман људи, а наше дубоко уверење је да без њега и организованих предлога људи неће бити могућа ни демократизација овог друштва, нити суочавање са наредним великим кризама, биле оне здравствене, економске или политичке.

Бранка Ћурчић

Састанак Групе грађана у просторијама ГКП, 29. 11. 2019. (извор: ГКП)

PRVA NOVOSADSKA URBANISTIČKA REVOLUCIJA

Kome pripada Grad ukoliko ne pripada vlastitim građanima? I da li, kao građani, imamo pravo da čutke posmatramo kako se naselja u kojima živimo pretvaraju u *urbane košnice* lišene svake humanosti, kako se otimaju naši parkovi, seku drvoredi, zaposeđa obala reke ili devastira Fruška gora dok se na Grad gleda isključivo kao izborni i partijski plen, koji se neštedimice deli s famoznim *investitorima*. Termini *investitor* i *profit* postali su sinonimi za svakovrsnu i svakodnevnu urbanističku destrukciju, svojevrsni urbicid kom je Novi Sad kao grad izložen decenijama unazad. Bez iskazivanja osećaja za javno dobro, niti pak urbanističku empatiju za građane i njihove interese – pre svih interese življenja u humanom i dobro organizovanom gradu – novosadski urbanisti postali su puki sprovodioci planova, želja ili projekcija iza kojih po pravilu stoje *investitori*, sa podrazumevajućom partijsko-vladalačkom logistikom. Dok vlastodršci i njihovi urbanisti, osioni i neodgovorni, ne iskazuju ni minimum osećaja niti vizije šta grad jeste, a kamoli šta bi on trebalo da bude u budućnosti – investitori su po pravilu gramzivi, a jedina *logika* kojom se rukovode je ta da na što manjem prostoru podignu što više kvadratnih metara stambenih jedinica, čija cena svakodnevno unedogled raste. Osećaj za javno dobro i društvenu odgovornost postali su misaone imenice.

Šta se, dakle, dogodilo, sa našim pravom na Grad? Dobra vest je ta da su se dogodili građani! Poslednjih godina sve je više građanskih inicijativa, uglavnom organizovanih po komšiluku, koje iskazuju volju, spremnost i entuzijazam da se ovim destruktivnim tendencijama aktivno suprotstave. Svesni kako naš grad, osim nas kao njegovih građana nema nikog drugog ko će ga zaštititi – počeli smo de se organizujemo, pišemo primedbe na urbanističke planove, učestvujemo u javnim raspravama, iniciramo zborove građana, organizujemo proteste, oglašavamo se u dostupnim medijima i na društvenim mrežama... Od Petrovaradina do Begeča, od Limana do Novog naselja, od Telepa do Podbare, i tako redom – poruka koju Novosađanke i Novosađani svakodnevno šalju glasi: Grad je naš!

Posvećujući temat aktuelnog broja građanskim inicijativama koje su bile najaktivnije ili pak medijski najvidljivije u trenutku izlaska aktuelnog broja – na ogromnu sreću Grada, svakako ne i jedine – uredništvo biltena *Stanar* izražava vlastiti stav da upravo svakodnevna borba za individualna i kolektivna prava njegovih građana čini jedan Grad istinski živim i nepokorenim. Ničiji privatni ili partijski interesi nisu niti mogu da budu važniji od interesa ljudi i njihovog neotuđivog i suverenog prava da žive u gradu po meri čoveka. U SFRJ upravo ova definicija humanosti bila je sinonim za naš grad. Zašto onda upravo tako ne bi bilo/ostalo i danas.

Novi Nebojša Milenković

Novi Sad pored vode, Brodogradilište i Ribarac (izvor: GKP)

NOVI SAD NA VODI: URBICID KOJI SE MORA ZAUSTAVITI

Pogled na obalu Dunava sa Limana IV (izvor: GKP)

Kako se može kupiti nebo i toplina zemlje? Tako nešto sasvim nam je strano. Mi ne posedujemo svežinu vazduha i bistrinu vode, pa kako ih možete kupiti? Vaša će pohlepa uništiti zemlju, i za sobom ostaviti samo pustoš... Citirajući iskaz indijanskog poglavice Sijetla iz 1854, a u kontekstu najavljenih realizacije urbanističko-investitorskog projekta koji javnost već prepoznaje kao *Novi Sad na vodi*, zapravo bih trebao krenuti s kraja, to jest zaključkom najslavnijeg ekološkog manifesta koji glasi: *Pravom življenju je kraj. Nastupa borba za opstanak!* I zbilja, u višedecenijskom procesu urbanističke destrukcije Novog Sada do sada nije bilo pogubnije, štetnije i destruktivnije ideje od najavljenog projekta zaposedanja i uzurpacije priobalja Dunava (prostor nekadašnjeg „Brodogradilišta Novi Sad“, kasarne Ratne mornarice sve do Ribarca i Šodroša). To mi je jasno od trenutka u kom je aktuelni gradonačelnik Novog Sada na svom privatnom TV biltenu *Grad i on*, koji se poslednjeg petka u mesecu emituje na nečemu što bi trebao biti medijski javni servis (svih?) građana Vojvodine, (emisija se, zapravo, zove *Grad i mi*, ali pošto u njoj do sad nije gostovao niko osim Miloša Vučevića, njen oficijelni naziv je, zapravo, lažan). Elem, otkako je u emisiji *Grad i on* obznanjeno kako je „grad odlučio“ da na navedenom prostoru podigne „luksuzan stambeno-poslovni kompleks“, svojom građanskom dužnošću smatrao sam suprotstavljanje ovoj destruktivnoj ideji, pre svega kroz pokušaj iniciranja šireg društvenog dijaloga. Tako sam u nedeljniku *Vreme* od 18. aprila 2019. objavio otvoreno pismo Milošu Vučeviću „O herojima i zločincima“, zajedno sa Grupom za konceptualnu politiku inicirao sam čitav niz tribina i medijskih akcija, a krug smo (makar zasad) simbolično zatvorili

zahtevom za sazivanjem zbora građana u MZ „Ostrvo“ od 17. januara 2020. U ime komšija koji su ovaj Zahtev podržali, Vučevića smo pozvali da sa građankama i građanima koje je njegova najava vanredno uznemirila – kao gradonačelnik, ali i kao neko ko u ovom gradu još uvek živi – razgovaramo upravo o navedenom „projektu“.

Da ne dužim, teme koje smo hteli da otvorimo su sledeće:

- Ne sporeći da izlazak grada na reku jeste velika, civilizacijska ideja, smatram da se realizaciji iste ne sme pristupiti bez iskazivanja svesti o javnom dobru i opštem interesu, te bi oni koji namestavaju da ovaj urbicid počine (bio to gradonačelnik ili njegov „investitor“), prethodno morali učiniti napor da saslušaju šta o svemu misle građanke i građani Novog Sada
- Ideja izlaska na reku tiče se organske veze koju jedan grad uspostavlja sa prirodom koja ga okružuje – i ona svakako ne može biti *predmet* bilo čije uzurpacije, niti pak maskirana bilo kakvim pričama o „profitu“ (u ovom svetlu krajnje je nejasno kako je firma „Galens“ uopšte „saznala“ da objekat *Brodogradilišta*, kao centralni na ovom potezu, treba da kupi, i to neposredno pred gradonačelnikovu najavu?!)
- Šta se dogodilo sa (još uvek) aktuelnim urbanističkim planom koji je na tom prostoru predviđao objekte sportsko-rekreativne i kulturno-turističke namene (koncertnu dvoranu, sportske – uglavnom teniske i košarkaške – terene, bici i trim staze, parkove, ugostiteljske objekte...)?!
- Umesto da građane i struku doživljava kao neprijatelje, odgovoran gradona-

čelnik rešenja bi svakako potražio u uključivanju sve raspoložive urbanističke pameti grada koji vodi (arhitekata, ekonomista, urbanista, sportskih i kulturnih radnika, botaničara, zoologa, turizmologa, običnih građana).

- Kad već tvrdi da je odluku o ovako važnom investitorskom i infrastrukturnom projektu „doneo grad“, gradonačelnik bi trebalo bar da pokuša da nam objasni ko to (po njemu) čini grad i ko to u ime grada donosi strateške odluke (pošto se, koliko mi je poznato, o ovome nije izjašnjavala Skupština grada)?
- S obzirom da bi realizacija ovog „projekta“ trajno narušila biodiverzitet, da li postoji studija ekološke održivosti?
- Voda, vazduh (svetlost), šume i jezera strateški su resursi, i njihova uzurpacija jednostavno ne sme biti maskirana pričama o bilo kakvom *famoznom* profitu. A, kad već govori o profitu, treba upitati i o čijem profitu zapravo govori Miloš Vučević!? O „Galensovom“ ili gradskom?
- Pre realizacije ovako važnog projekta morala bi biti prezentovana i studija ekonomske isplativosti koja bi vodila računa o javnom a ne (isključivo) o privatnom interesu. Naposljetku, na osnovu kojih parametara je uopšte „odlučeno“ da je jednokratni profit jednog (ili možda više!?) privatnih *investitora* važniji od pretpostavljenog trajnog, strateškog profita samog grada?

Umesto odgovora na bilo koje od ovih pitanja – gradonačelnik Vučević uzvratilo je brojnim uvredama, klevetama, neistinama i ličnim diskvalifikacijama, kako mene lično tako i, u međuvremenu formirane,

► *Grupe građana* u čijem opisu delovanja stoji otpor svim vidovima urbanističke destrukcije. Univerzalni odgovor na svaki pokušaj da kao građani budemo bar elementarno obavешteni, potom i uključeni u proces donošenja odluka koje se itekako tiču budućnosti grada u kom živimo, bio je: „Kandidujte se na izborima!“ Pri čemu Miloš Vučević prenebregava, a toga je itekako svestan, kako nikakav *legimitet* (čak i kad bi bio dobijen na slobodnim i demokratskim izborima, što svakako neće biti slučaj) izbornom pobedniku ne obezbeđuje pravo ekskluzivnog vlasništva nad gradom – već upravo suprotno: obavezu strateškog i savesnog rukovođenja, pri čemu se mora voditi računa o tome šta grad jeste baš kao i kakav će on u budućnosti biti. Uostalom, koju to urbanističku filozofiju, viziju ili strategiju zastupaju novosadski gradonačelnici najmanje tri decenije unazad? Šta to *razvijaju* njegovi urbanisti – osim gužve, smoga, povećanja naplativih parking-mesta, i kvadratnih metara stambenog prostora famoznih investitora kojima je u Novom Sadu dozvoljeno sve: počev od rušenja i(li) trajne devastacije kulturno-istorijskih spomenika sve do gradnje na zaštićenom prostoru odbrane od poplava, na kojima je gradnja izričito

zabranjena!? Proizvodnja grada ne sme da bude stihijska. Ukoliko se urbanistički planovi navrat-nanos menjaju shodno željama ili projekcijama *investitora* zašto se taj proces onda uopšte naziva planiranjem, kada bi primereniji i adekvatniji naziv svakako bio smandrljavanje? Kako to da ni u jednoj od projekcija nad famoznim profitom prednost nikad nije dobilo strateško ulaganje u zdravlje građanki i građana Novog Sada? Ako grad ne pripada njegovim građanima, čiji je on u međuvremenu postao?! Naposljetku, ukoliko je već toliko „koristan za grad“, zašto onda plan detaljne regulacije prostora priobalja ne usvoji odmah, već se isti ostavlja za period (odmah!?) nakon izbora!?

Sasvim na kraju, čak i bez ulaženja u bezbednosni aspekt narušavanja sistema odbrane od poplava, odnosno protivljenje ovom projektu od strane „JKP Vojvodinovode“, *Novi Sad na vodi* štetočinski je po svim nabrojanim aspektima. Umesto još jednog stambenog naselja lišenog svake urbanističke logike (podsećam da je direktor „JKP Urbanizam“ u jednom trenutku za ovaj prostor govorio čak i o planiranim dvadesetospratnicama?!), potpunim zanemarivanjem javnog interesa, s obzirom na ekskluzivnost lokacije realizacija bi

dovela i do trajnog, astronomskog skoka cena kvadratnog prostora ionako preskupih nekretnina u Novom Sadu, pa svakako ne treba zanemariti ni ovaj, socijalni aspekt. Ne/realizacija ovog „projekta“ je tačka-prekretnica posle koje u Novom Sadu ništa neće biti isto. Prostor priobalja Dunava morala bi postati pluća Novog Sada! Naš *Central park*. Mesto na kom će grad – decenijama sistematski devastiran jeftinom, tipskom arhitekturom, silaskom na svoju jedinu reku konačno prodisati – ili Novog Sada kao grada, u smislu bilo kakve logike humanog stanovanja, jednostavno više neće biti. Pošto se pokazao apsolutno nedostojnim i nesposobnim za bilo kakav dijalog, u ime *Grupe građana* izjavljujem da od Miloša Vučevića ne očekujemo više ništa – te mu se na ovu temu više nećemo ni obraćati. Jedini kojima se obraćamo jesu građanke i građani Novog Sada koji imaju svest o tome kako naš grad, osim nas, nema nikog drugog ko bi ga uzeo u zaštitu! Zato svim sredstvima koja nam kao građanima stoje na raspolaganju – izgradnju Novog Sada na vodi jednostavno moramo zaustaviti! Mislite o tome...

Novi Nebojša Milenković

САЧУВАЈМО ЛИМАН ОД БЕТОНА

Неформална иницијатива грађана „Сачувајмо Лиман од бетона“ настаје у мају 2018. године, кроз више малих комшијских иницијатива покренутих на Лиманима 1, 2, 3 и 4, које су се појавиле као спонтани одговор становника ових делова града на нацрт Плана генералне регулације и предложену изградњу јавних гаража на више постојећих и озелењених блоковских паркинга, што би за последицу донело даље смањење зелених површина, те уништавање знатног броја одраслих и здравих стабала.

Одомаћени манир градских службеника да у заборав потисну чињеницу како им је само краткорочно указано поверење да управљају градом, изискивао је његову девастацију и стављање приватних интереса испред заједничких, односно јавних. Такав манир газдовања, нажалост, није могао заобићи ни Лимане.

Реакција грађана на предложени план била је правовремена, бурна и добро организована. Током акције која је трајала неколико дана, прикупљено је око 5000 примедба међу којима је био велики број оних од стране стамбених

заједница. Из тога приоизилази да је већи део становника Лимана подржао иницијативу. Јасно исказано незадовољство планом, одмах након акције, резултирало је одустајањем градских челника од изградње неколико гаража, да би након неког времена већи део пројекта стављен у стање хибернације, што је вероватна последица политичког тренутка, односно предизборне године која је уследила.

Након ових, део активности иницијативе преусмерен је на заштиту Лиманског парка јер је у надолазећем времену најављено његово даље огољавање и бетонирање. Тим поводом иницијатива се огласила путем медија, и са неколико организованих акција. Уследио је одговор Града у виду масовног пошумљавања током протекле зиме, што би било за сваку похвалу да је раније предвиђена девастација обустављена, што се није догодило, па се ова садња стабала може схватити и као замазивање очију јавности пре планираног чина уништавања.

У свему овоме треба бити свестан да је већина поменутих планова за Лима-

не само припремна фаза онога од чега градски руководиоци не одустају, а то је најављена пренамена и изградња у приобаљу Дунава, и његово препуштање у већ познате приватничке руке. Очигледно је да постоји договор између градских челника и инвеститора који потоње не обавезује изградњом све потребне инфраструктуре, паркинг места, обданишта итд, пребацивањем ове ставке на Град односно грађане. Јасно је да договор „предузетника“ подразумева да се место за ове садржаје проналази и на старим Лиманима, не водећи рачуна у свеукупној деградацији квалитета живота њихових становника.

Иницијатива у континуитету прати актуелне урбанистичке активности и осмишљава стратегију за одбрану свог насеља. Треба рећи да у атмосфери у којој и власт и опозиција покушавају да чист грађански активизам окарактеришу као страначки, те да га осуде или присвоје, основни мотив иницијативе постаје потреба да се исказе и чује грађанска реч независна од оне страначке.

Драгољуб Перковић

ПЕТРОВАРАДИН КОЈИ НЕ ЗАНИМА НИКОГ

Суживот с проблемом који те тишти годинама прилично поражава, тако да једино активна борба у његовом решавању даје наду да би ствари могле да се помере са мртве тачке. Вишедеценијски проблем (не)измештања теретног саобраћаја, иницијално сам покушао да решим крајем јула 2019. године захтевом упућеним Управи за саобраћај Града Новог Сада. Намера ми је била да заједно са њима обиђемо све саобраћајнице које пролазе кроз Петроварадин, посебно оне најбољније тачке, и заједно дођемо до неког решења. Док се проблем трајно не реши, предложили смо „лежеће полицајце“. Одговорено нам је негативно, пошто тзв *лежећи полицајци* „нису дозвољени на путевима тог државног реда“. Захтев за исцртавањем пешачких прелаза такође није прихваћен. Одговор је био да то за ту годину тако нешто није планирано.

Након тога ступам у контакт с невладино организацијом Група за концептуалну политику (ГКП), где се упознајем са термином „збора грађана“, као инструмента директног учешћа грађана

у месној самоуправи. Уз подршку комшија, Захтев за сазивање збора у месној заједници „Петроварадин“, поднет је 27. 11. 2019. Уз бројна кршења закона, процедура и самог Статута месне заједнице, Збор до данас (15. 5. 2020. године) није сазван.

Борба за његово сазивање и тражење реакције одговорних, пребацила се на *шерен* подношења поднесака различитим органима града, инспекцијама те организацију трибина, на којима надлежне позивамо да не крше закон и сазову збор грађана. Ма колико легитимна, борба кроз законске процедуре у овом случају и тренутку у ком живимо, нажалост, није довољна. Политичка (зло) воља још једном показује како је изнад закона и система.

Проблем Петроварадина, за који без претеривања можемо назвати смртоносним, као да не може да буде решен путем разговора са грађанима крунисаним једним закључком збора грађана (који тај проблем својим закључком могу и да одбаце као релевантан, јер иницијатор не прејудицира ниједан могући исход

збора), зато што сви представници власти – од оних који седе у месној заједници, преко људи из Управе за саобраћај па све до Управе за грађевинско земљиште и инвестиције – који су на дијалог били позвани, то одбијају или игноришу.

Оваквим нечињењем месне заједнице и надлежних градских институција директно је погажена воља грађана, који су дали свој потпис за сазивање овог збора. Остаје горак утисак да представници власти који седе у Савету месне заједнице, или не желе или се плаше да разговарају са сопственим комшијама о заједничком проблему, који тишти и њих саме.

Наша, петроварадинска, реалност је бучна, пребрза и болна, толико да се понекад нажалост заврши и фатално. Променом такве реалности, могли би спознати како су другачији услови за бољи и квалитетнији живот ипак могући. Одустајање, бар за мене, зато није опција!

Предраг Антонић

Дивља депонија, Петроварадин (извор: ГКП)

НОВО НАСЕЉЕ И НОВИ ЕКСПЕРИМЕНТ — БЕЗ САГЛАСНОСТИ ПОКУСНИХ КУНИЋА

Како доћи до одговора који те се директно тичу кад те надлежни игноришу и фолирају?

Све је почело кад је Градска управа за грађевинско земљиште и инвестиције, мимо сваке процедуре и праксе, примедбом покушала да у План детаљне регулације убаца наплативе гараже у новим стамбеним блоковима на Новом насељу. Ова намера је обелодањена тек током јавне расправе Комисије за планове, где се расправљало о примедбама које су поднете током јавног увида на Нацрт плана. И сами чланови Комисије су деловали изненађено и рекли да овакве промене не могу да буду спроведене без претходног јавног увида, јер значајно утичу на живот станара. Ради се о јавним површинама које би требало да буду изнајмљене приватном концесионару на период дужи од 40 година, где би грађани морали да плаћају за своја гаражна паркинг места.

Купци околних станова су већ платили уређење јавног простора јер је цена њихове некретнине садржала и део за комунално опремање блока. Инвеститор је таксе платио Граду, али се на ове послове чекало годинама због низа предуслова. На крају, кад су сви они испуњени — изграђене околне саобраћајнице и комплетирани стамбени блокови, кад је дошло време да се станари извуку из блата и прашине дивљих и грађевинских површина које их окружују годинама — стигла је вест о изградњи полуукопаных наплативих концесионих гаража.

Станари су се побунили. Захтевали су да се блокови уреде по старом плану и ушли су у преговоре са градским властима. Резултати тих преговора нису објављени у медијима, али се кроз гласине чуло да ће се један блок уредити према старом плану за неколико месеци иако се не одустаје од тога да све гараже буду уцртане у План детаљне регулације. Па кад, и ако, дођу на ред.

Део станара, међу којима је и потписница ових редова, није прихватио идеју о „компромису“ да се тренутно не граде наплативе гараже али да оне буду уцртане у План детаљне регулације Новог Насеља. Јер, ако нешто не желите да градите, зашто бисте га уцртали у план?

Тако се дошло до идеје о сазивању збора грађана у Месној заједници „Гаврило Принцип“ на Новом насељу, у којој су планиране све спорне гараже. То је место где би становници могли да чују и изнесу аргументе и донесу свој

Блоквска површина, Ново Насеље (извор: ГКП)

закључак. Тај став је јаван и званичан, иако га они који одлучују нису тражили. Али људима који живе у зградама изнад будућих гаража јесу важна објашњења на многе непознанице.

Захваљујући теми о локалној самоуправи и месној заједници, група грађана са Новог насеља се повезала са организацијом цивилног друштва која се бави овом проблематиком, Групом за концептуалну политику, а затим и са грађанима из других делова града који су имали потребу да се изјасне о својим отвореним питањима. Тако су почели да се консултују и међусобно помажу са иницијаторима зборова грађана из Петроварадина и Месне заједнице „Острво“.

Иницијатива за сазивање збора грађана у нашој месној заједници, МЗ „Гаврило Принцип“, није успела. Зборови за сада нису одржани ни у другим месним заједницама, као што ни у неким „трећим“ нису одржани у претходном периоду. Прекршени су закони који омогућавају грађанима да учествују у одлукама на локалном нивоу. Савет месне заједнице не поступа по њеном Статуту и не сазива збор грађана. Иако смо урадили све што се од нас захтева да бисмо сазвали збор, по закону, он није сазван.

Ако нас питате шта даље, и како се осећамо, јер нам се јасно поручује „баш нас брига шта ви мислите“, ми смо питали и питаћемо и даље, следеће инстанце, јер неко ће морати једном, јавно и званично да каже „Да, кршимо закон, па шта“. Или ће рећи: „Сазивамо збор грађана“.

Да бисмо дошли до тог одговора, а следећи законске могућности, обратили смо се председнику Скупштине града Новог Сада који, по службеној дужности, мора да сазиве збор кад то не уради

Савет месне заједнице. Или он или лице које за то овласти.

Одговор председника је био изузетно хитар. Уместо да сазове збор грађана у месној заједници, на основу нашег захтева и испоштоване процедуре, позвао нас је на састанак у својој канцеларији и цитирао чланове из Статута Новог Сада о потребном броју потписа за сазивање збора које смо ми, свакако, већ доставили месној заједници.

Дакле, игнорише основ по којем смо му се обратили. Игнорише чињенице. Ни њега не занима шта мисле људи са територије Месне заједнице „Гаврило Принцип“.

На састанак нисмо отишли пошто се не осећамо позванима да представљамо своје комшије. Трбало би да свако од нас добије прилику да говори за себе, јер зато и имамо децентрализовану управу. Зато и имамо канцеларије месне заједнице чији рад сви финансирамо.

Обратили смо се и градским управама за које смо сматрали да су надлежне у овом случају. Управа за инспекцијски надзор је одговорила у законском року и рекла да није надлежна за контролу рада месних заједница, те да не може да изрекне меру сазивања збора грађана.

Управа за опште послове се није огласила. Она дефинитивно јесте надлежна јер месне заједнице раде у оквиру ове управе. Осим ако месне заједнице нису неко вандржавно тело, о чему би требало да нас обавесте.

Постоје и неке друге инстанце, које ће се можда правити да су мртве, а можда ће се огласити ненадлежнима. Можда ће нас послати и на неки други шалтер. То ћемо сазнати након ванредног стања.

ТЕЛЕПСКА ИНИЦИЈАТИВА

Спорна зелена површина на Телепу (извор: ГКП)

Телепску иницијативу за одбрану зелених површина покренули смо супруга и ја. Наиме, 2016. године, када смо се преселили на Телеп, закључили смо да у насељу готово да нема зелених површина, а да су чак и оне које постоје углавном неуређене и запуштене. Увидом у градске урбанистичке планове схватили смо да је највећа површина, која је била намењена за парк, пренамењена у Центар за ванредне ситуације, док су преостале две мање зелене површине неуређене или половично уређене, без праћења смерница зацртаних у усвојеним плановима детаљне регулације. Закључак је био једноставан и подударан се са оним што је писало и у Службеном гласнику Новог Сада: зелених површина на Телепу нема довољно а да чак и оне које постоје нису приведене својој намени.

Јуна 2018. године анимирали смо неколико комшија да уђемо у процес скупљања потписа како би се највећој површини, раније намењеној за парк, вратила пређашња функција. Било нам је јасно да ћемо то тешко променити, пошто су јавне расправе већ прошле, али здрав разум и жеља да се боримо за квалитетнији живот у насељу у ком живимо биле су јаче од скепсе, те смо кренули у акцију. Током два месеца са екипом из комшилука сакупили смо око 2800 потписа које смо, заједно са дописом, предали на пет адреса: градоначелнику, Скупштини града Новог Сада, Градском већу Новог Сада, Градској управи за урбанизам и грађевинске послове и Градској управи за заштиту животне средине. Месна заједница „Братство – Телеп“, изашла нам је у сусрет тако што је

један примерак петиције предала Управи за урбанизам и грађевинске послове. Ниједна од поменутих институција није нам доставила одговор у законском року од 30 дана. Два месеца после наведеног рока одговор смо добили од Управе за урбанизам, где се наводи како је наш захтев одбијен – без икаквог образложења или одговара на допис који је пратио потписе, у ком смо дали валидне аргументе зашто намена површине треба да се врати у парк.

Ово нас није обесхрабрило већ смо кренули у даљу борбу, покушавајући да причу медијски подигнемо на виши ниво. Вест је објављена на неколико портала, покушали смо да анимирамо што више људи како би подносили примедбе на нови урбанистички план за Телеп, пошто смо сазнали да је исти у припреми. У међувремену, чим је изашао, поднели смо примедбе и на рани јавни увид урбанистичког плана за уређење Телера. Такође, спремили смо и писмо за градоначелника у ком га молимо да нас прими на разговор. Намера нам није била да се свађамо – већ да покушамо да објаснимо зашто тражмо измену плана. Оно што засад знамо је да је *наше писмо стигло до градоначелника и да би требало да нас њиме*. До тог сусрета није дошло, нити је са те стране било каква информација стигла до нас. Месец дана касније као гром из ведра неба стигла је вест како је због петиције грађана град одустао од градње Центра за ванредне ситуације на поменутој површини. Ту прича још увек стоји до дана данашњег, пошто још не знамо хоће ли, пошто је наша петиција прихваћена, та том месту бити поново

уцртан парк. Урбанистички план регулације Телера, који је био у раном јавном увиду, у међувремену је повучен а прављење новог било је у застоју због пандемије.

Шта нам је план? Пре свега, да се што боље припремимо за нови план. Ићи ћемо у урбанизам да раговарамо са одговорним урбанистом за план Телера, и дамо му своје предлоге и виђења шта би у нашем насељу могло да буде боље. Активно ћемо, ако буде потребе, улагати примедбе и током раног јавног увида за све што будемо сматрали да треба да се побољша. У овом послу од велике помоћи нам је и „Урбанистичка стража“ ДАНС-а, као и Група грађана при ГКП. Оно што нам је *црвена линија* је да не желимо да одустанемо од парка, и ту нећемо пристајати ни на какве компромисе. Такође, причу намеравамо да проширимо на читав Телеп и његово будуће уређење. Колико год то било могуће, ту смо и да, као група, помогнемо, а већ смо и помагали другим иницијативама у граду. У међувремену, организовали смо неколико акција чишћења површина од нагомиланог смећа. Намеравамо да поново одемо и до месне заједнице „Братство – Телеп“ и са њима разговарамо о начинима уређења паркића омеђеног Булеваром Патријарха Павла, Банијском и Тицановом улицом. Очекујемо њихову помоћ и сарадњу, пошто је у овом тренутку то једино место на ком могу да се играју деца – а које је и даље далеко од уређене површине.

НОВИ СУД УМЕСТО ПАРКА – ОД ПРАВДЕ НИ КОВОРА

Пре годину дана у Новом Саду је на јавном увиду био *Нацрт одлуке о изменама и дојунама Плана дејалне регулације блока правосудних органа у Новом Саду*, којим је предвиђено да се – за потребе изградње нове зграде правосудних органа – део заједничке блоковске површине међу стамбеним зградама припоји парцели на углу Улице Максима Горког и Стражиловске улице. Наиме, планом из 2010. године, на месту дотадашње приземне тржнице планирана је градња вишеспратног стамбено-пословног објекта. Међутим, планом из 2017. године, на том месту је, из недовољно разјашњених разлога, предвиђена нова зграда суда. Спровођење оваквог плана подразумевало би уклањање дечијег игралишта и петнаестак високих стабала, те нарушавање заједничког блоковског простора.

Како сам упознат са суманутим урбанистичко-планерским деловањем у нашем граду, које сада захвата све, па и релативно уређене, делове града, свестан како проблем може доћи и „под мој прозор“, пратим објаве јавних увида. Тако сам „уловио“ и „наш план“. Премда исправа без знатних очекивања, саставио сам примедбу и обавестио станаре околних зграда. Срећна околност била је то што већина стамбених заједница има истог управника, што је убрзало повезивање и сарадњу станара. Већ исте вечери имали смо први састанак, а сутрадан, пред истек рока, поднели смо примедбе Градској управи за урбанизам и грађевинске послове, исказавши забринутост за наше непосредно животно окружење и настојање да не дође до његовог нарушавања.

Релативно је велик број станара чији прозори „гледају“ на проблематичну парцелу, а у складу с уобичајеним правилом – повезао нас је заједнички проблем, иако се раније нисмо ни познавали. Свако због свог разлога неслагања с планом, али под истим кровом – жељом да очувамо заједнички паркић, уприличили смо убрзо и два протестна скупа која су била пристојно испраћена и у медијима.

Утврдили смо могућности нашег здруженог и појединачног деловања, и сложили смо се и да би све требало поткрепљивати одговарајућом документацијом. Дописе смо доставили бројним градским, покрајинским и републичким службама и органима. Поред тога, исходовали смо и мишљење Покрајинског за-

вода за заштиту природе, као надлежне установе, које је било крајње негативно по питању уништавања постојећег унутарблоковског зеленила. Затим, како бисмо дознали појединости планираног објекта и његовог околног уређења, те имали целовит увид, прибавили смо и део пројектне документације поднесен за добијање грађевинске дозволе. Тада нас је затекла величина објекта која би нарушила еколошке и амбијенталне квалитете датога простора, вредност околних станова, а, могуће, и стабилност суседних објеката.

Незадовољни образложењима добијеним на јавној седници *Комисије за иланове* у Скупштини Града Новог Сада, поднели смо захтев за сазивање Збора грађана у месној заједници. Но, уместо на збор, позвани смо на састанак са Председником Скупштине Града Здравком Јелушићем и директором ЈП Урбанизам Душаном Миладиновићем. Одржана су чак три састанка на које смо гледали као на саветовање и допунско образлагање раније исказаних ставова, будући да нисмо имали формални механизам деловања, а понуда тзв. „компромисног“ решења, у виду смањења габарита објекта у оквиру заједничке блоковске површине, унеколико је имала одлике ултиматума. Тако измењени план је и усвојен пола године касније. Ипак, наспрам почетне обесхрабрености и благог полета понетог мишљу како смо нешто ипак постигли – будући да смо се „изборили“ за подробније разматрање нашег проблема и смањења броја стабала предвиђених за уклањање – остала је забринутост због величине планираног објекта и његовог неповољног утицаја на заједнички блоковски простор.

Размотримо ли ширу слику, у складу с *Планом дејалне регулације дела општинско-градског центра уз Радничку улицу у Новом Саду* из 2009. године, правосудни органи планирани су у оквиру новог пословног односно управног објекта у Радничкој улици број 2. Истовремено су и планови који се односе на регулацију блока између Радничке, Стражиловске и Булевара Цара Лазара, прецизније Радничка улица број 32, предвиђали да део градске управе буде ту смештен. Међутим, оба плана су измењена недавно, а обе, веома квалитетне, локације предвиђене су за отуђење из јавне својине Града Новог Сада. Тако је у Радничкој 32 предвиђена десетоспратница, док се у Радничкој 2 планира чак дванаестосп-

ратни стамбени објекат, чиме се намеће и одговор на питање промене локације правосудних органа.

Узгред, на свим трима локацијама планиран је тзв. општеградски центар – појам подложен разноврсним тумачењима, која су, по свему судећи, присутна међу градским урбанистима. Тако представља главни инструмент за разнолику манипулацију наменама површина у плановима, те прилагођавању жељама појединачних инвеститора.

Упорна замена једнопородичних вишеспородичним објектима негативно утиче и на повећање густине насељености, коефицијенте заузетости и изграђености (конкретно: броја квадрата за продају), недостатак паркинг-простора, што су већ познате теме. Иако у граду постоје примеренија места за изградњу објекта више спратности и развој пословних центара, уз погодности за развој других садржаја, оваква немила пракса у последње време спроводи се и у деловима града ближим центру, често уместо јавних и зелених површина – а околина Радничке улице је само један пример.

Имајући у виду слична дешавања у другим деловима града, те здруживања Новосађана у тзв. иницијативе, цео проблем задобија општи карактер. Међутим, нечесто грађани немају воље за исказивање незадовољства, чак и кад им је проблем „под прозором“, док за издвојеније локације отпора, или пак сазнања, малтене и нема. Да будемо искрени, иницијативе обично заснива неколицина вољних појединаца. Услед вишедеценијског немара за мишљење становника те непостојања учинковите локалне самоуправе окренуте грађанима а не појединачним интересима, градске архитекте често имају улогу пуких „оверавача“ планова – а не пројектаната. Наиме, ЈП Урбанизам и Комисија за планове се, по правилу, оглушују о примедбе грађана, проглашавајући неоснованима разложне и стручне аргументе, док градска власт, у истом контексту, скоро да и нема слуша за потребе, а што не рећи и жеље, становника. Насупрот томе, у уважавање предлога грађана заправо би представљало добар пример руковођења градом и охрабрило њихово учешће у развијању и квалитетнијем обликовању заједничког градског простора.

DINO U NOVOM SADU

„Kako sam sistematski uništen od idio-
ta“, naslov je domaćeg filma iz prve
polovine osamdesetih godina i rečenica
koja savršeno oslikava brojne presude,
preživjele kazne i trenutno stanje grada
Novog Sada, nekada uređene srednjoe-
vropske varošice koji je imala kapacitet
da postane uređen gradić, možda čak i
grad, a koja već dugo živi sirotinjske dane
prostitutke preko koje su prešle i još uvek
prelaze vojske pobjednika, razvlačeći je,
uništavajući, i gurajući je sve više u bol,
blato i beznađe.

Grad koji je imao oblik, smisao i struk-
turu, prvi put posle II svetskog rata dobija
duboke ožiljke koje mu po koži iscrtavaju
tadašnji pobjednici. Do tada elegantna va-
rošica pokušava da ih sakrije oblačenjem
nove odeće, ali ožiljci ipak ostaju. Useca-
nje bulevara kroz staro jezgro i rušenje
njegovih delova zarad promocije nove
vlasti, doveli su do toga da grad prestane
da bude ono što je do tada bio i da počne
da zrači novim izgledom i novom bojom.
Šarenilo i vedri duh starih zgrada, koje su
boreći se za prestiž, između dva svetska
rata, stvarale zanatske radnje, privatne
prodavnice, hoteli i restorani, ustupaju
mesto hladnijem i siromašnijem tonu koji
donose pristigla vremena i novi socijali-
stički duh.

Nakon tog perioda, prvih posleratnih
godina, rane zarastaju, a ožiljci postaju
nešto sa čime se živi. Isečena prostitut-
ka skoro da zaboravlja svoju predratnu
prošlost i prepušta se periodu u kojem
sledi nove običaje, mirno i bez trzavica.
Globalno, ceo svet postaje vedriji, a nje-
govi odsjaji dolaze i do ovih krajeva. Pro-
davnice su punije, a ulice osvetljavaju
raznobojne cevi neonskih reklama koje
svetle sa krovova.

Ondašnji pobjednici su bili dovoljno
promućurni, možda čak i inteligentni, da
nakon početne pobjedničke euforije urba-
nističko planiranje prepuste učenim glava-
ma pa tako nastaju novi gradski kvartovi
projektovani „po meri čoveka“. Limani, a
zatim i Novo naselje primer su korektnog
planiranja i izgradnje koja u sebi sadrži
većinu propratnih sadržaja koji su sta-
novnicima ovih kvartova olakšavali i činili
život lepim. Masovno ozelenjavanje kao i
briga o zelenilu, uz izgradnju mnogobroj-
nih osnovnih škola, obdaništa, uz potreban
broj prodavnica, faktor su koji i dan danas
cenu kvadratnog metra u ovim delovima
grada pozicionira na vrh trgovačke liste.
Proklamovanu i plansku idilu tog perioda
samo povremeno narušavaju manijaci, koji
prostitutku podsećaju ko je zaista i koliko
je slaba i nezaštićena, zadajući joj udarce

Marsel Dišan „Étant donnés“

i neopisiv bol. Jedan od takvih slučajeva
zabeležen je rušenjem male Futoške, ono-
sno Jevrejske ulice, zarad izgradnje nove
zgrade pozorišta.

Atomski rat s kraja prošlog veka izne-
drio je pobjednike kakvi su se dugi niz rani-
jih godina pojavljivali samo u filmovima i
stripovima, kao mračno umetničko pred-
skazanje nastupajućih vremena. Bezvlašće,
ulične bande, neznanje i prljavština nisu
mogle zaobići ni Novi Sad. Prostitutka u
poodmaklim godinama završava na ulici
boreći se sa nedaćama koje je svakodnevno
zasipaju sa svih strana. Udarci, modrice,
silovanja, čak i lomovi ekstremiteta po-
staju njena svakodnevnica.

Devedesetih godina prošlog veka po-
činje razaranje grada koje traje do današ-
njih dana. Uništavanje objekata u starom
jezgru na mesto kojih niču bezlični i
bezvredni objekti postaje svakodnevnica i
pravilo, a pištolji i svežnjevi novčanica u
rukama takozvanih investitora jedini za-
kon o planiranju i izgradnji koji se poštuje.
Čitave ulice i čitavi kvartovi postaju delo-
vi bespravno sažidanog koncentracionog
logora u kojem stanovnici pokušavaju da
spoje dan za danom, mesec za mesecom
i godinu za godinom, a u kojima direktori
gradskih urbanističkih službi igraju ulogu
kapoa, nadzornika logora, iz redova
logoraša, koji zarad sitne koristi pristaju
na prijavljivanje i kažnjavanje običnih
logoraša. Zelenilo je zabranjeno, a stabla
stavljena van zakona. Biljke koje uprav-
ljači gradom primete i uhvate u prestupu,
postaju kažnjene bez suđenja, po kratkom
postupku, egzekucijom i uništavanjem.

Međutim, prostitutka ne bi bila prosti-
tutka kada ne bi bila u stanju da se nosi i
sa ovakvim nedaćama. Iako je neprekidno

prisiljavaju na izopačene bludne radnje
koje u normalnim vremenima i zemljama
nikome ne bi pale na pamet, jadnica na
njih pristaje i stoički ih podnosi. Guranje
investitorskih igračka-zgrada, na mesta
gde im mesto nije, i borba sa nasilnicima
postaju njena stvarnost. Trgovački cen-
tar „Merkator“, „Promenada“, izgradnja
„Pupinove palate“ i izgradnja u zelenim
gradskim oazama, kao i more drugih slu-
čajeva, samo su primeri nakaradnosti i
perversnosti sadašnjih vlastodržaca te
dokaz njihovog neukusa, bahatosti, krat-
kovidnosti i neznanja.

Novi sad je sterilan grad
Ali o tome ne govore podaci
Novi Sad je sterilan grad
Sterilni studenti kastrirani đaci
Novi Sad je sterilan grad
U njega nikad ne dolaze vidici
Novi Sad je sterilan grad
Kad guše čarapom ne čuju se krici
Novi Sad je predivan grad
licemerno tvrdi tv komentar
Kulturne ustanove štampaju plakate
na kojima piše veliko
INVENTAR
Inventar zlobe podlosti taštine,
praznoće gluposti,
metri prašine
Novi Sad je sterilan grad
Sterilno belo novosadsko mleko
Od lepote čistoće želim da bežim
Daleko daleko
Pa idi beži gomila viče
Kamenice lete lome transparente
Ti si obična romantična budala
Šta će nam takvi truli elementi
Tu ću da jedem da jebem i spavam
I nista više do kraja života
Novi Sad spavaonica trpezarija kupleraj
O beskrajna sreća to je divota
Tražiću drugo mesto
i ljude da igram pevam,
plešem i glumim.
Tu ću da jedem da jebem i spavam
da skupljam snagu i ljubim dragu.

Ovo su reči pesme novosadskog boema
i pesnika Zlatka Kusturice ispevane kra-
jem sedamdesetih godina prošlog veka,
upućene ovom gradu. Da je živ možda bi
sada reč „sterilan“ promenio u „prljav“, i
možda bi ta prljavština bila ono od čega je
zaista želeo da pobegne. U stvari, siguran
sam da bi bilo baš tako. Sve ostalo je isto,
pa i ljubav prema ovoj jadnoj prostitutki.

POKRET „ODBRANIMO ŠUME FRUŠKE GORE“

Inspirisana pokretom „Odbranimo reke Stare planine“ (ORSP) i njihovom epskom borbom za odbranu reka, a protiv izgradnje malih hidro elektrana, krajem 2018. godine počela sam intenzivno da razmišljam o tome kako u našoj neposrednoj blizini na samo 10 km od grada, imamo prelepu i raskošnu Frušku goru koja je takođe došla na udar eksploatatora. Moje slobodno vreme i rekreativne aktivnosti, pešačenje, planinarenje i biciklizam su bile i biće vezane za Frušku goru, i u tom protoku vremena od samo nekoliko godina unazad, bilo je više nego očigledno da su seče šuma poprimile enormne razmere.

Seče šuma, uništavanje šumskih ekosistema, degradiranje predeone lepote postali su toliko vidljivi, da su šumske staze sa raznim planinarskim markacijama počele da liče, sa jedne strane na drvare zbog velikih količina trupaca koju su uredno slagani pored njih, a sa druge strane, zbog teške mehanizacije za seču i izvlačenje trupaca, na područje intenzivne šumarske industrije.

Nacionalni park „Fruška gora“ počeo je ubrzano da nestaje pred našim očima, sa svojim prelepim bukovim i šumskim sastojinama, svojim bogatim biodiverzitetom, biljnim i životinjskim vrstama koje su zaštićene (mnoge među njima i endemske), a neke i na crvenoj listi IUCN, kao strogo zaštićene zbog velikog stepena ugroženosti. Nebrojene ogoljene padine pod parlogom i invazivnim rastinjem bile su očigledan dokaz da je upravljač Javno preduzeće „Nacionalni park Fruška gora“ (JPNPFG), svoju sporednu, šumarsku delatnost, pretvorio u osnovnu. Samim tim i šumarsko-komercijalni model upravljanja postao je dominantan, dok se zaštitarski povukao pred eksploatatorskim udarom na prirodne resuse. A gle apsurdna, Fruška gora je 1960. god. proglašena za zaštićeno područje prirode sa kategorijom nacionalni park, sa osnovnom, zakonom definisanom delatnošću, „zaštite prirodnih vrednosti“.

Sa nekoliko istomišljenika i ljudi s kojima delim iste vrednosti, u aprilu 2019. osnivamo Pokret „Odbranimo šume Fruške gore“ (Pokret OŠFG), s jasno definisanim ciljevima, principima i metodama rada. Javnosti smo u startu poslali 3 važne poruke: prvu da smo ekološka građanska inicijativa s jasnom distancom prema strankama, drugu da ćemo se ekološkim problemima baviti na konkretan način i treću da će naša borba biti institucionalna. Ovo je bilo izuzetno bitno, jer smo istražujući temu odbrane šuma Fruške gore, brzo uvideli da postoji veliki broj raznih Fb grupa koje u svom nazivu imaju reči: spasimo, čuvajmo, odbranimo i sl. ali da, osim FB kliktivizma, nemaju nijednu drugu relanu aktivnost. Kvazi-ekološki aktivizam sveo se na pasivno upravljanje grupom od strane osnivača i jednako pasivnu podršku članstva – fotkanje i stavljanje tužnih i ružnih slika posečenih šuma, s obiljem tugovanja, kontempliranja i meditiranja na temu tužne sudbine prirode, zlih drvoseča, praznih prozivki i još praznijih poziva na konačni obračun – opet bez i jedne konkretne, javne aktivnosti. Bitno je reći i da takve kvazi ekološke inicijative često imaju za cilj, možda i zadatak, da amortizuju nezadovoljstvo građana, da umire savest pasivnih ljubitelja prirode i ekološki osvešćenih građana, da razvodne temu seča šuma i upravljanja nacionalnim parkom do besmisla i defetizma, da zamajavaju javnost i time daju legitimitet upravljaču uspostavljanjem kvazi dijaloga, organizovanjem tribina i slično. U suštini ne postoje konkretne građanske aktivnosti prepoznate u široj javnosti koje definišu problem, adresiraju ga na nadležne institucije, komuniciraju sa njima p(ri)ozivajući ih da rade posao iz svojih nadležnosti, konfrontiraju se sa njima na konstruktivan način – ali se konfrontiraju i sa predstavnicima raznih interesa, od investitorskih do koruptivnih interesa nosilaca javnih funkcija.

Prva protestna šetnja za šumu u organizaciji Pokreta OŠFG, održana je 23. 6. 2019. okupljanjem ispred planinarskog doma Vojvodina na Fruškoj gori. Razlozi okupljanja i protestne šetnje bili su u funkciji javnog predstavljanja našeg Pokreta i ciljeva naše ekološko-građanske borbe, aktivnog izražavanja nezadovoljstva zbog enormnih seča šuma, uništavanja šumskih ekosistema i biodiverziteta i protest protiv neadekvatnog i neodgovornog upravljanja „Nacionalnim parkom Fruška gora“. Bilo je prisutno oko 100 ljudi. Okupljenim ljudima, osim mene, obratili su se i članovi tima: Dušan Tomić – planinar, Staša Stanković – student biologije i član NIDSBE „Josif Pančić“, Bojana Matić – student biologije i predsednica NIDSBE „Josif Pančić“, Nikola Veljković – student biologije i član NIDSBE „Josif Pančić“. Posle obraćanja ekološki aktivisti su prošetali šumskom stazom do Informacionog centra na Iriškom Vencu. Ovim događajem ekološki aktivisti Pokreta OŠFG pokazali su jasan pravac svoje borbe, ciljeve i strategiju za zaštitu NPF, jer šuma nema nikoga osim ekoloških aktivista da je brane delima i rečima!

Fruška gora kao ostrvska, pretežno šumovita planina, sa velikom biološkom, ekološkom i geološkom vrednošću, nastala je pre više stotina miliona godina i opstala do danas bez upravljača. Od ukupne površine od 26.672 ha, SPC Eparhija Sremska je vlasnik oko 6.000ha koji su joj vraćeni u postupku restitucije 2015, Šumska zajednica Beočin (zajednica malih privatnih vlasnika koji su kupili šume od tadašnjih vlasnika grofova početkom XX veka), vlasnik je oko 300h, a ostatak je državno vlasništvo kojim upravlja JPNPFG. U režimu zone zaštite I stepena je 3% površine, u režimu zone zaštite II stepena je 67% površine, u režimu zone zaštite III stepena je 30% površine.

Suština problema je u tome što je JPNPFG ne obavlja svoju osnovnu delatnost šire određenu Zakonom o zaštiti prirode, i vrlo precizno čl. 2 Zakona o nacionalnim parkovima:

- očuvanje i unapređenje biodiverziteta...
- očuvanje i unapređenje ekološki značajnih područja...
- očuvanje i unapređenje staništa, tipova staništa i populacije divlje flore i faune...

Dakle, JPNPFG ima obavezu da prati stanje biodiverziteta, da vrši monitoring strogo zaštićenih i zaštićenih vrsta i da o tome dostavlja godišnje izveštaje Pokrajinskom zavodu za zaštitu prirode – a ono to ne radi! Po informacija dobijenim od stručnjaka ekologa i biologa iz našeg šireg tima, monitoring nije sigurno vršen u poslednjih 10 godina.

Zašto je ovo ključni problem u celoj temi i problemu seča šuma? Monitoringom se otkrivaju i evidentiraju staništa biljnih i životinjskih vrsta i gljiva, čime se dokumentovano daje osnov za ograničavanje i zabranu seče. Kršenje Zakona o zaštiti prirode (ZOZP) i Zakona o nacionalnim parkovima (ZONP) im se toleriše, i zato imamo u praksi šumarsko-komercijalni model gazdovanja šumama, a ne zaštitarski kojim bi se čuvale i unapređivale prirodne vrednosti. Zbog nevršenja monitoringa i izveštavanja na direktnom udaru su šumski ekosistemi, jer najveći deo njih živi van zone zaštite I stepena, dakle van onih minijaturnih 3% površine NPPFG gde se jedino ne seku šume. Veoma je teško, za sad gotovo nemoguće, uspostaviti konstruktivan dijalog sa predstavnicima JPNPFG, zato što je sporedna delatnost definisana u ZONP kao održivo gazdovanje šumama, ovom javnom preduzeću izvor finansiranja, pa su u 2018. god 85% troškova pokrivali iz prodaje drvnih sortimenata, a ostatak iz naknada za korišćenje područja NPPFG i budžetskih sredstava.

Osim spomenutog kršenja ZOZP i ZONP, Pokret OŠFG istraživačkim radom na terenu utvrdio je da upravljač nesavesno gazduje šumama i putem 8 osnovanih inspeksijskih prijavi. Prvi put u istoriji JPNPFG, argumentima je dokazano da su nesavesnim radnjama i zloupotrebama prekršili ZOZP, ZONP, Zakon o šumama i Pravilnik o šumskom redu. Takođe, pod pritiskom našeg rada koji transparentno objavljujemo na našoj FB stranici i u FB grupi, Pokrajinski zavod za zaštitu prirode sproveo je i stručni nadzor, a nakon naše akcije na Isinom čotu 31. 7. 2019. Tada smo zatekli šumske radove seče i izvlačenja trupaca u šumi Manastira Beočin, od strane firme sa kojom Eparhija Sremska ima Ugovor o gazdovanju šumama. Tom prilikom smo zbog sumnje u protivzakonite radnje, pozvali i Policiju koja je brzo došla i napravila zapisnik za dalje institucionalno procesuiranje.

Njih seku po modelu održivog gazdovanja šumama svi vlasnici, dakle i država i crkva. Seku ih u skladu sa planovima seča, a na osnovu utvrđenog načina gazdovanja šumama koji je definisan u Šumskim osnovama za desetogodišnji period. U zaštićenim područjima prirode održivo gazdovanje znači da su dozvoljene seče tzv. prirodne obnove šuma. I to je ta vrhunska argumentacija, odnosno podvala komercijalno-šumarskog modela upravljanja. Dakle, šume se seku putem prorednih i oplodnih seča sa ciljem da se obnove i podmlade, tj. da se šume panjače (one koje su nikle iz panja) prevedu u visoke šume (one koje izniknu iz semena). Zahvaljujući ovom modelu, šume se seku u interesu drvno-prerađivačke industrije, jer samo za ovu industriju je bitno da ima pravo stablo od kojeg nastaje komercijalno kvalitetan trupac. I da citiram jednog stručnjaka iz PZZP „kad hrast postane zanimljiv za biodiverzitet, prestaje da bude zanimljiv za proizvodnju“.

Drvno-prerađivački interes postao je prioritetan i dominantan, a kreatori i verifikatori godišnjih planova seča potpuno su se stavili u funkciju tih interesa – zanemarujući činjenicu da su šume Fruške gore šume zaštićenog područje prirode, a ne privredne šume i da JPNPFG ima primarnu obavezu očuvanja i unapređenja biodiverziteta, ekoloških staništa i zaštićenih vrsta.

Vojvodina ima samo 6,5% šuma i to zajedno sa Fruškom gorom (Srbija 28%, Evropa oko 40%), a zacrtana pokrajinska strategija o povećanju pošumljenosti na 14% već godinama unazad se ne sprovodi – samim tim enormne planske seče, koje uništavaju šumski potencijal i trajno degradiraju šume Fruške gore, problem čine utoliko većim a situaciju još dramatičnijom. Po zvaničnim podacima iz ugovora s nekoliko firmi i preduzetnika za radove na seči šume i izvlačenju trupaca ove godine biće posečeno oko 60.000 m³, sa površine od oko 500 ha ili oko 20.000 stabala. U 2019. posečeno je šume sa površine od oko 450 ha, ili oko 54.000 m³, što je oko 15.000 stabala. Prema podacima dostupnim na njihovom sajtu u odeljku Javne nabavke, manje-više slične količine su i svih prethodnih godina.

Poslednjih nekoliko meseci svedoci smo medijskih kampanja za pošumljavanje koje uglavnom imaju funkciju zamagljivanja

neodgovornosti nosilaca javnih funkcija po pitanju odnosa prema prirodnim resursima, pranja savesti i preusmeravanja pažnje javnosti sa suštine, a to je nestajanje postojećih šuma. Naravno, mi podržavamo svaku kampanju koja se materijalizuje u vidu novih hektare šuma u Vojvodini, te novih zasada koji će se stručno odnegovati u mlade šume. Školski primer tzv. green-washing kampanje je Exitova *Zelena revolucija*, ne toliko sama po sebi, jer ipak širi ideju značaja šuma u borbi protiv negativnih klimatskih promena, koliko po manipulativnom načinu sprovođenja – i to u partnerstvu sa JPNPFG, kao krajnje nekredibilnim partnerom. Epilog ove Exitove *Zelene revolucije*, koja i dalje ima snažan marketing, je da su na dve ogoljenje padine – na kojima je 2017–2018. posečeno oko 700 odraslih stabala bukve i hrasta – po njihovim brojkama posađeno 13.000 sadnica, a po nama ne više od 5.000. I tada smo javno pitali zašto je u javnosti bitnije plasirati velike brojke od realnog, i zdravom razumu prihvatljivog učinka?! Da li ta virtuelna brojka raste proporcionalno odgovornosti nosilaca javnih funkcija? Pa što je veća neodgovornost to je veća brojka, te smo sad u Exit *Zelenoj revoluciji* stigli do milion ili možda milijardu stabala u saradnji sa Ministarstvom zaštite životne sredine? Sav apsurd i bizarnost Exitovog pošumljavanja staje u dve rečenice: JPNPFG seče, a Exit pošumljava i to u zaštićenom području prirode! Poruka koju stalno šaljemo kad su kampanje ovog tipa je, da je neophodno mnogo i kontinuirano pošumljavati – ali da na prvom mestu treba sačuvati postojeće šume, odnosno prestati sa sečom! Nema reciprociteta između jednog odraslog drveta, starog 80 do 100 godina, a u toj starosti se uglavnom seče drveće u NPPFG, i sadnice od 30-ak cm ili godinu dana starosti. Da bi od sadnica postala šuma potrebne su visegodisnje intenzivne mere nege, koje JPNPFG nažalost takođe ne sprovodi.

Za otklanjanje negativne prakse, koja trajno umanjuje šumski potencijal i uništava biodiverzitet Fruške gore, bitne su sistemske promene – zato je Pokret u cilju legitimnog pritiska na institucije pokrenuo peticiju kojom tražimo da Vlada Republike Srbije i nadležna ministarstva:

- donesu Odluku o zabrani seče šuma u JP „Nacionalni park Fruška gora“ na minimalni period od 20 godina,
- iniciraju stogu primenu zaštitarskog modela upravljanja,
- zaustave i sankcionišu višegodišnji nesavestan rad upravljača,
- pokrenu proceduru izmene Zakona o nacionalnim parkovima, kako bi se precizno definisale odredbe o zabranjenim aktivnostima,
- donesu Odluku o većem budžetskom finansiranju racionalno dimenzionisanog javnog preduzeća,
- donesu Odluku o postavljanju stručnog menadžmenta, koji će sprovesti sve prethodne odluke, i koji će biti stručan da radi po modelu očuvanja prirode i klimatski pametnog šumarstva obezbedi nove izvore finansiranja (projektnim planiranjem i finansiranjem i donacijama iz raznih domaćih i međunarodnih fondova).

Očuvanje šuma Fruške gore uslov je svih uslova naše građanske borbe za zdravu životnu sredinu Novog Sada i čitave Vojvodine! Ona predstavlja sociološko-ekološku neophodnost vremena u kom živimo. Imamo sva prava na to – jer Fruška gora je javno dobro sa statusom zaštićenog područja prirode, fabrika kiseonika, najjači borac protiv negativnih klimatskih promena i čuvar biodiverziteta! Ona je naša oaza i utočište za razne vrste porodičnog, rekreativnog i sportskog boravka, za ekološki turizam i naučno-istraživački rad i nadasve ona je zaostavština za naša pokoljenja.

НОВИ САД НА ВОДИ НА СИЛУ

Хоће ли Нови Сад добити свој пандан „Београду на води“ или ће стручњаци и грађани успети да спрече тај, по њиховим речима штетан пројекат, и даље је неизвесно. Чека се решење спора на релацији ЈП „Урбанизам“ Нови Сад – ЈВП „Воде Војводине“, те евентуално тумачење ресорног министарства. Новосадска чаршија лицитира хоће ли доћи до смене првог човека „Вода Војводине“ због одбијања да то предузете аминује захтеве „Урбанизма“. Ванредно стање због корона вируса утишало је ову причу, али она дефинитивно није готова, те би ваљало подсетити на најважније чињенице, пошто је реч о причи која је парадигма напредњачке власти од 2012. године - страначки интереси и интереси профита изнад су интереса грађана и правних аката Републике Србије.

ГРАД И ИНВЕСТИТОРИ ПРОТИВ СТРУКЕ

Подсетимо, још 2019. године, градоначелник Новог Сада је у шетњи дунавском обалом најавио изградњу огромног стамбено-пословног мегалополиса на месту бившег бродоградилшта и на оближњим обалама Дунава, где се сада практично налазе, истина мало запуштена, плућа града. Новосађанима добро познат, иако не по добру, инвеститор купио је једну од најатрактивнијих парцела у том подручју, али урбанистички план који би омогућио да ту своју инвестицију претвори у огроман профит још није измењен. Изменама су се прво успротивили струка и грађани, а касније и опозиција. За градоначелника ту нема ништа спорно.

– Да град коначно искористи један део који је запуштен, запарложен. Говорим пре свега о некадашњем бродоградилшту. Да тај простор - као што је радио Лондон, као што је радио Ротердам, као што је радио Њујорк и многи други градови, искористимо у једном потпуно новом смислу, да добијемо нови стамбено-пословни комплекс - рекао је тада на конференцији за новинаре на лицу места Милош Вучевић. Открио је и да је у питању инвестиција од преко 400 милиона евра, најавивши почетак реализације за 2020. годину.

У међувремену, незванично се свашта говорило о овом пројекту, грађани и медији су безуспешно тражили објашњења и детаље на свим могућим адресама. Једино се знало да је инвеститор - Галенс, фирма блиска напредњацима. Онда је стигла и 2020. година. Средином јану-

ара *Група грађана* упутила је захтев за сазивање збора грађана у МЗ „Острво“, на чијој територији се и налази спорна локација. Захтев је, с потписима заинтересованих комшија, поднео писац и историчар уметности (Нови) Небојша Миленковић који у тој месној заједници живи. До тога није дошло захваљујући притисцима и правним зачкољицама.

Затим је крајем јануара, током свог редовног гостовања у емисији „Град и ми“ на Радио-телевизији Војводине, Милош Вучевић оптужио „Воде Војводине“ да коче развој града тако што не дају сагласност на план који постоји.

– Не знам шта раде, али знам да ћемо се обратити ресорном министарству и тражити да држава интервенише. Нећемо да дозволимо да нас ико уцењује и зауставља у развоју Новог Сада. То је потез којем припадају Каменичка ада, Рибарско острво, Дунавац, Шодрош, Бродоградилште... Осим Бродоградилшта које је приватизовано, већином је градска имовина, али део припада јавним предузећима „Воде Војводине“ и „Војводинашуме“. Дакле, није то само питање Бродоградилшта као што неки злонамерно желе да представе, како се наводно погодује неком приватном инвеститору. Оно заузима два посто укупне површине, Каменичка ада обухвата 23 процента, па зелене површине... У питању је огроман еколошки и туристички потенцијал Новог Сада који желимо да искористимо, а све стоји у месту зато што „Воде Војводине“ краду време Новог Сада и Новосађана. Ако имају неку примедбу нека нас писмено о томе обавесте, уместо што ћуте. Грађани их плаћају за то што се не баве својим послом – беснео је тада Вучевић на РТВ-у. Из „Вода Војводине“ нису се оглашавали уопште о овој теми, те је остало нејасно о каквој сагласности се ради и какав је план у питању.

ПИНГ-ПОНГ ДОПИСИМА

А да би се спровео наум градских власти, неопходна је измена Генералног урбанистичког плана. То, између осталог, подразумева и водну сагласност „Вода Војводине“ која је изостала. Спорну преписку између предузећа ЈКП „Урбанизам“ и ЈП „Воде Војводине“ у јавност је пар недеља касније изнео бивши градоначелник Новог Сада Борислав Новаковић и прича је тада ескаларала. Новаковић је документацију у вези са планираном изградњом Новог Сада на

води презентовао јавно, на Тргу слободе испред Градске куће, показујући документацију коју му је, како је рекао доставио извор из градске власти, а из које се види разлог Вучевићевог незадовољства.

Наиме, из документације је постало јасно да је „Урбанизам“ тражио од „Вода Војводине“ да издају водне услове, неопходне за израду Генералног урбанистичког плана Новог Сада до 2030. године. Акцент је ту на простору који обухвата бродоградилште, Рибарско острво и Шодрош. Будући да је на наведеном терену планирана изградња стамбено-пословног комплекса, што је супротно прописима који то експлицитно забрањују на водном земљишту Дунава, „Воде Војводине“ тражену сагласност нису ни могле да издају.

Оно што се као спорно види из захтева „Урбанизма“ јесте оцена озбиљности планираних промена, које су по тумачењу „Урбанизма“ „незнатне“, јер ће се њима променити „само“ пет квадратних километара због могућег проширења грађевинских подручја насеља. Свакако најспорнија јесте идеја да се постојећи насип премести у корито Дунава, уз градњу нове одбрамбене линије града на делу јужног Телета, Каменичке аде и бродоградилшта. „Воде Војводине“ се противе тој идеји, предлажући уз то додатно ојачање насипа, због различитих ризика.

– ЈВП „Воде Војводине“ је издало водне услове број ИИ-871/12–19 од 27. 11. 2019. године за израду Генералног урбанистичког плана града Новог Сада до 2030. године, осим за део планског решења којим се на водном земљишту, са небрањене стране насипа, тј. у кориту за велику воду реке Дунав, планира изградња трајних објеката (стамбени објекти, пословни простор, спортски објекти и др.), јер за исто нема законских могућности – наводи се између осталог у допису „Вода Војводине“. Прецизира се и да предложена планска решења нису у складу са Законом о водама и Просторним планом подручја посебне намене међународног водног пута Е 80 – Дунав (Паневропски коридор ВИИ) (погледај оквир).

А у мишљењу Института за водопривреду „Јарослав Черни“, на „Хидролошку студију водотока Дунава са хидрографским подацима за потребе израде Плана генералне регулације на левој обали Дунава у Новом Саду“ коју је израдио „Војводинапројект“, а који је Новаковић такође обелоданио, наводи се да је за израду студије коришћен недовољан фонд

података, уз увођење претпоставки које не одговарају стању на терену, тако да се резултати математичких моделирања површинских и подземних вода не могу сматрати поузданим.

– Стога се не може донети закључак о утицају изградње објеката на левој обали Дунава на режим вода, наноса и леда, као и на режим подземних вода – наводи се у закључку Института. Између осталог, замерено је и коришћење некалибрисаног и неверификованог 3Д модела чији се резултати не могу сматрати валидним, те неприхватљивих апроксимација при анализи транспорта наноса, уз опаску да је требало користити вредности мерења која се на предметној локацији врше свакодневно.

ШТА ЈЕ ПОЕНТА

– Смисао свега тога је да се добије простор који више није у кориту реке и то постаје најскупље грађевинско земљиште у држави. Заједно са Бродоградилештем добија се 165 хектара грађевинског земљишта. Смисао свега је коруптиван – да се померајући насип добије грађевинско земљиште на коме може да се граде стамбени и други објекти, а „Галенс“ већ има право коришћења на 3,7 хектара у Бродоградилешту, где би могао да гради најлуксузније објекте – објаснио је приликом презентације документације Новаковић. Додао је и да би такав план довео до тога да високе воде Дунава, које се понављају сваких четири-пет година могле да угрозе узводно насеља Ветерник и Футог, Адице и Телеп. Новаковић је касније упозоравао и да ће, због става „Вода Војводине“ бити смењен први човек тог предузећа, а на његово место стављен заменик градоначелника Срђан Кружевић. Напредњаци су га због тога напали, па је прича отишла у политичке токове и обрачуне, којима се не треба замарати. Ипак, из свега је јасно да новосадску власт жуља то што не могу у тишини спроведу тај пројекат.

У међувремену је укинута ванредно стање, ствари се враћају на нормалу. Могуће је да се током предизборне кампање ова прича неће отворити, већ да ће се сачекати нови мандат, а онда и смене оних који представљају сметњу, било једноставним непродужавањем мандата, било сменама које ће бити образложене неким потпуно споредним и тривијалним разлозима, тек да се испуни законска форма. А Новосађанима, по свему судећи, преостаје да припреме добру тактику за дугу и немилосрдну борбу коју најављују.

Далибор Ступар

„Бродоградилеште Нови Сад“ (извор: ГКП)

ЗАКОНИ ПРЕЦИЗНИ

Актуелни Урбанистички план на том дели приобаља Дунава предвиђа објекте јавне намене, спортско-рекреативне, културне и угоститељске, а не мегаломански стамбено-пословни комплекс, поготово не у кориту Дунава. ЈВП „Воде Војводине“, између осталог упозоравају да део планског решења Генералног урбанистичког плана града Новог Сада до 2030. године, којим се на водном земљишту, у кориту за велику воду реке Дунав, планира изградња трајних објеката, те да у том случају нема законских могућности за издавање водних услова.

– Водно земљиште одређује се у складу са Законом о водама, па промена његове намене и граница не може да се врши генералним урбанистичким планом, а према водним условима ЈВП „Воде Војводине“ – наводи се у одговору тог предузећа „Урбанизму“. Додаје се и да је Законом о просторном плану Републике Србије 2010–2020. прописано да на водном земљишту није дозвољена градња сталних објеката, а да се исто без ограничења може користити за пољопривредну производњу, плантажне засаде, спортске и рекреационе површине – без објеката који ометају развој система за заштиту од вода и спровођења мера одбране (прилаз механизације, проширење постојећих насипа, реализација дренажних система).

Такође, то предузеће подсећа и да се, према Просторном плану подручја посебне намене међународног водног пута Е80 – Дунав (Паневропски коридор VII), на водном земљишту Дунава забрањује изградња викенд, стамбених, привредних и других објеката који нису у функцији водопривреде и водног пута, те да сви други плански документи морају бити усклађени са тим планом.

ОПЕТ ЛЕКС СПЕЦИЈАЛИС?

„Воде Војводине“ прецизирале су у одговору „Урбанизму“ да водне услове може да изда само за намене прописане важећим законима, те да је за промену какву тражи „Урбанизам“ неопходна измена закона, односно доношење специјалног закона (*lex specialis*). За сада нема најав да је тако нешто у плану, али подсетимо да је 2015. године *lex specialis* донет због изградње „Београда на води“, упркос бројним протестима. Тада је чак група од 15 београдских адвоката поднела иницијативу којом је тражила повлачење предлога Закона о проглашењу општег интереса за пројекат „Београд на води“, уз образложење да је реч о закону који је „штетан, неуставан и супротстављен базичним постулатима међународног права“. У скупштинској расправи могло се чути да се закон доноси због интереса приватних инвеститора, те да се њиме излази из оквира јавног интереса. Влада је те наводе негирала и закон је на крају усвојен.

Vodovod novosadski, voda begečka

OTELI MZ A GRAĐANI IH NE INTERESUJU

Dugogodišnja saga zvana „Begečki vodovod“ dobila je svoj epilog 28. februara, kada su JKP „Vodovod i kanalizacija“, Savet MZ „Begeč“ i Grad Novi Sad potpisali „Sporazum o preuzimanju vodovodnog sistema u naselju Begeč“. Uprkos obavezi mesne zajednice, koja proističe iz navedenog Sporazuma, meštani nisu obavesteni o detaljima i za njega su saznali slučajno tokom vanrednog stanja, kada su se žalili na loš kvalitet vode u mreži.

ŽUTA VODA ZA PRAZNIKE

Jedan od njih, David Francisti, objašnjava da je neposredno pred katolički Uskrs upozoravao kako je voda u Begeču u poslednje vreme žuta, prljava i nekvalitetna, te je od nadležnih tražio rešavanje tog problema. U svom postu na Fejsbuku objavio je i fotografije čaše prljave vode, upozoravajući da nije u redu da se veliki hrišćanski praznik poput Uskrsa dočeka uz nekvalitetnu vodu.

– Prvo je išao katolički Uskrs, a ovde jako mnogo ima Slovaka, Mađara, pa i onih koji slave oba uskrsa, mešovite porodice, brakovi, Vojvodina, i krenem da zovem MZ nedelju dana pre Uskrsa. Rekli su mi da oni ne mogu ništa, da ja zovem JKP „Vodovod i kanalizacija“. Ja zovem „Vodovod“, kažu – znate, vi niste u našoj evidenciji, mi ne znamo šta s Begečom da radimo, ne možemo ništa, obratite se Savetu MZ – kaže on. Navodi da su ga još nekoliko puta upućivali s jedne na drugu stranu, da bi mu konačno u novosadskom „Vodovodu“ rekli da su, u skladu sa potpisanim Sporazumom, ljudi iz MZ zaduženi da evidentiraju kvarove, a onda šalju zahtev tom preduzeću, sa tačnim lokacijama na koje bi trebalo uputiti ekipe za ispiranje vodovodne mreže.

– Posle sam saznao da su na neke lokacije poslate ekipe i da su iz „Vodovoda“ došli da ispiraju na Veliki petak, kad domaćice spremaju, kuvaju jaja, kad im treba voda – kaže naš sagovornik. Francisti navodi da je na Uskrs voda ipak bila žuta, kao i u ponedeljak. Pošto je narednog vikenda bio pravoslavni Uskrs, ponovo je zvao, i opet se dogodio prethodni scenario, tako da je i taj praznik prošao uz prljavu i žutu vodu.

Iz JKP „Vodovod i kanalizacija“ su za Vojvođanski istraživačko-analitički centar (VOICE) objasnili da voda u Begeču još uvek nije u sistemu novosadskog vodovoda, već lokalnog koji se snabdeva vodom sa istog izvorišta (bunara) kao i pre preuzimanja, te da je žuta ili zamućena voda produkt starosti cevovoda i taloga u cevima i kvaliteteta vode u postojećim bunarima. U odgovoru su dodali da je reč o vrlo

NE ZNA SE KO JE PRETIO

Podsetimo, izbore za savet MZ Begeč početkom jula 2019. godine pratili su veliki pritisci na birače, budući da je reč o jedinog MZ na teritoriji grada Novog Sada čiji savet nije vodio SNS. Najmlađi kandidat kontra SNS liste, David Francisti, dobio je neposredno pred izbore pretnju – u poštanskom sandučetu našao je flajer sa precrtanim sopstvenom fotografijom i porukom „PSSSSSSSSST!“.

– Otišao sam kod Plemenke Lačarac i onda smo zvali policiju. Policajci su došli, saslušali me, pitali da li znam ko je to mogao da uradi. Ja sam rekao da znam ja bih to odmah razrešio. Onda su me pozvali u stanicu policije u Futogu i tamo su me držali čitava tri i po sata, samo sam sat i po čekao da dođe inspektor. Onda su me ispitivali – rekao je Francisti uz opasku da su pitanja išla u smeru da mu je možda pretio neko s njegove liste. Prijavio je i da je dan ranije doživeo pretnje od nepoznatih mladića, koji su mu prišli na pijaci i rekli da bi mogao „malo da se smiri“ da mu ne bi „lomili kosti“.

– Došao je iz Novog Sada inspektor i pokazivao mi razne slike, jedno pedesetak raznih batinaša, svi su čelavi, nabildovani, on je to valjda slikao po mitinzima pa mi pokazivao. Meni su oni svi bili isti, svi mali, čelavi, nabijeni, isto obučeni, te nisam mogao da ih raspoznam. Rekli su mi da će mi se javiti u toku dana i da će sutradan za vreme izbora biti sve rešeno, sve mirno i da će oni držati patrolu u selu – kaže Francisti dodajući da se ne seća je li patrole bilo na dan izbora. U međuvremenu, kako kaže, iz pouzdanih izvora saznao je da je slučaj obustavljen.

– I nikada me više niko nije zvao, ni obavestio da li su došli do nekih saznanja, nikad ništa – rekao nam je Francisti. Inače, na sam dan izbora za savet MZ, kako su izvestili mediji, pedesetak ljudi, pripadnika ili simpatizera SNS blokiralo je biračko mesto broj 1 u OŠ „Veljko Petrović“, kako bi sprečili birače druge opcije da glasaju. Ipak, veći sukobi su izbegnuti, a na kraju je SNS preuzeo i tu mesnu zajednicu.

kompleksnom problemu i jedina tehnička mera koja ga delimično rešava je ispiranje vodovodne mreže, koje se i vrši, a podsetili su i da je u februaru 2016. godine, Pokrajinski sekretarijat za zdravstvo, socijalnu politiku i demografiju izdao Rešenje o zabrani korišćenja vode za piće u MZ Begeč.

Iz JKP „Vodovod i Kanalizacija“ za VOICE su rekli i da su njihove ekipe bile na terenu u više navrata, te da su u saradnji sa predstavnicima MZ „Begeč“ definisale višestruke probleme vodovodnog sistema u naselju.

– Imajući u vidu činjenicu da se radi o vrlo zapuštenom i loše održavanom sistemu, sa dotrajalom vodovodnom mrežom i objektima, rešavanje problema će biti dugotrajno i finansijski vrlo zahtevno – navodi se u odgovoru tog JKP-a koji potpisuje glavni inženjer Ikonija Karadžić. Ona je za VOICE je odbacila nagađanja o tome da će voda poskupeti nakon preuzimanja vodovoda, precizirajući da će se to dogoditi tek kada i Begečani budu koristili istu vodu kao i drugi stanovnici Novog Sada.

– Vodovodna mreža naselja Begeč je lokalna, sa sopstvenim izvorom koje čine dva bunara i dva rezervoara. Dakle, vodovodna mreža nije povezana na postojeći centralni sistem pogona za preradu i dis-

tribuciju vode (fabrika za preradu vode) „Štrand“ sa koga se snabdeva Grad Novi Sad sa okolnim naseljima. Da bi se naselje Begeč povezalo na centralni sistem neophodna je izgradnja magistralnog cevovoda-dovodnika vode (Adice-Veternik-Futog-Begeč). Saradnjom Grada Novog Sada i JKP „Vodovod i Kanalizacija“ Novi Sad, obezbeđena su finansijska sredstva, te je u toku prva faza izgradnje dovodnika na trasi Adice-Veternik. Povezivanjem na centralni gradski sistem vodosnabdevanja i rekonstrukcijom stare i dotrajale mreže u naselju stećice se uslovi da građani Begeča dobiju kvalitetnu vodu za piće – precizirano je iz novosadskog „Vodovoda“. Karadžić je podsetila i da je preuzimanje lokalne vodovodne mreže više godina unazad opstruisano od strane predstavnika MZ „Begeč“.

– JKP „Vodovod i kanalizacija“ Novi Sad ima izuzetno dobru i konstruktivnu saradnju sa sadašnjim predstavnicima MZ „Begeč“ u rešavanju problema vodosnabdevanja naselja – dodaje se u odgovoru.

VODOVOD PREDAT PRED VANREDNO STANJE

Podsetimo, Grad Novi Sad je, nakon izmene Statuta ukinuo dve fiktivne opštine, a od mesnih zajednica na svojoj teritoriji

preuzeo upravljanje nad njihovom imovinom poput domova kulture, grobalja, vodovoda ili poslova održavanja zelenila, zaduživši javna komunalna preduzeća da to rade. To je neminovno dovelo i do poskupljenja usluga, zbog čega su se građani bunili (groblje u Stepanovićevoj je jedan takav primer).

Prethodni saziv Saveta MZ „Begeč“ oštro se suprotstavljao ideji da im se oduzme nadležnost nad vodovodom, pokušavao je da na zborove građana dovede čelnike grada i komunalnih preduzeća kako bi meštanima lično objasnili namere i buduće obaveze. Međutim, bez uspeha.

Francisti podseća da je još tokom izborne kampanje za Savet mesne zajednice „Begeč“, leta 2019. godine, bilo reći da će SNS da preuzme MZ kako bi onda predao vodovod. Međutim, nikakvo obaveštenje nisu dobili da je do toga zaista i došlo, sve dok nije došlo do zamućenja vode.

– Mi ne znamo kakav je ugovor potpisan, ne znamo ko ga je potpisao, ne znamo šta se od građana Begeča očekuje, odnosno šta su obavezni građani Begeča tim ugovorom da ustupe „Vodovodu“ i obrnuto. Mi ne znamo šta su naši tobože predstavnici potpisali, mi ne znamo šta nas očekuje – istakao je Francisti. Podseća i da je reč je o vodovodu koji su meštani Begeča gradili iz samodoprinosu, u kojem se nalazi voda iz njihovog arterskog izvorišta. Strahuju i da će sada doći do poskupljenja vode sa sadašnjih 35 dinara po metru kubnom.

– Mesnoj zajednici su 1. januara prošle godine ukinuli račun i ona nije imala načina da naplaćuje vodu u selu. Niko od Begečana nije mogao da plati vodu i samim tim nije bilo moguće ni održavanje, promena cevi i ostalo. Kada je bila kampanja, Srpska napredna stranka je na sav glas želela da preda vodovod, da preda groblje, Kulturni centar, pijacu i da ništa više ne ostane od begečke imovine kojom su nekada Begečani upravljali – ogorčen je Francisti.

PETICIJA ZA ZBOR GRAĐANA

Kada je uvedeno vanredno stanje, aktivisti SNS su, po njegovim rečima, u poštanske sandučice ubacili obaveštenja da građani imaju rok od godinu dana da potpišu ugovor s JKP „Vodovod i kanalizacija“, koji podrazumeva i promenu vodomernog sata. Zbog svega navedenog, kaže, odlučni su da sazovu zbor građana kako bi naterali ljude iz Saveta MZ „Begeč“ da im razjasne sve nedoumice. To do sada nisu bili u mogućnosti zbog vanrednog stanja, a ni neposredno nakon njegovog ukidanja zbog zabrane okupljanja, ali ne sede skrštenih ruku dok čekaju ukidanje te mere.

– Lično ja radim na tome, zovem ljude i obaveštavam ih da se po zaključenju vanrednog stanja i ukidanju zabrane okupljanja spremamo da organizujemo zbor građana. Ujedno i za vodovod, i za groblje koje nam preuzima „Lisje“ i za još mnoga pitanja – rekao je Francisti uz napomenu da misli da je JKP „Vodovod“ nezainteresovan za Begeč.

– To je malo mesto, oni su to meni iskreno rekli, a Savet MZ se ogradio predavši njima vodovod. Mala normalizacija se možda očekuje ako oni budu češće ispirali vodu i radili malo na promeni cevi i vodomernih satova. Sudbini Begeča se crno piše – upozorio je Francisti.

ŠTA KAŽE SPORAZUM

A prema Sporazumu koji su potpisali direktor JKP „Vodovod i kanalizacija“ Gvozden Perković, Milan Tatić ispred Saveta MZ „Begeč“ i Zoran Stanojević ispred Gradske uprave za komunalne poslove Grada Novog Sada, novosadsko preduzeće „preuzima na održavanje i upravljanje vodovodni sistem koji čine rezervoar V = 400m³ sa pumpnom stanicom i hidroforskom kućicom, rezervoar V = 90s pumpnom stanicom i hidroforskom kućicom, bunar B1 u centru naselja, bunar B2 u istočnom delu naselja,

te vodovodnu mrežu izgrađenu na površini javne namene nezavisno od prečnika i materijala u postojećem stanju“ (član 2). U sporazumu se navode i prava i obaveze svih strana, pa tako MZ „Begeč“ ima obavezu da obavesti korisnike o odredbama tog sporazuma. Mesna zajednica je obavezna i da JKP „Vodovod i kanalizacija“ dostavi spisak svih korisnika priključenih na vodovodni sistem. Što se tiče korisnika, između ostalog, MZ je dužna da:

– Obavesti korisnike da postojeće priključne šahtove dovedu u tehnički ispravno stanje, odnosno da je potrebno da korisnik o svom trošku dovede izgrađeni vodomerni šaht u zahtevane propisane dimenzije 1,0 x 1,0 x 1,2 metra i 0,5 metara udaljenosti od regulacione linije.

U Sporazumu stoji i da je MZ „Begeč“ dužna da korisnike obavesti da će biti dužni da potpišu ugovor o ugradnji vodomernog sata o svom trošku. JKP „Vodovod i kanalizacija“ ima obavezu da pojedinačne ugovore o ugradnji vodomernih satova zaključi sa svim korisnicima iz spiska, bez obzira na legalnost objekata, prema ceni utvrđenoj u cenovniku tog preduzeća, na teret korisnika. Korisnici će ugovorenu cenu vodomernih satova moći da izmire u četiri rate, s tim da prvu uplate pre potpisivanja ugovora.

– Nakon preuzimanja objekata iz člana 2. ovog sporazuma, JKP „Vodovod i kanalizacija“ će izvršiti sve neophodne analize potrebne za utvrđivanje kvaliteta vode na bunarima i rezervoarima i mreži, i u skladu sa dobijenim rezultatima i tehničkim mogućnostima će preuzeti odgovarajuće mere. O dobijenim rezultatima i predlozima odgovarajućih mera, JKP „Vodovod i kanalizacija“ će obavestiti potpisnike Sporazuma i organe Grada Novog Sada – stoji između ostalog u potpisanom Sporazumu.

Dalibor Stupar, VOICE

Begečka voda pre i posle (izvor: GKP)

BOJKOT

THE HONORABLE
MEMORIAL
TO THE VICTIMS
OF THE
GENOCIDE
IN
SREBENICA
1995

AMERIČKI
KONGRES